

103

BIL
MI

OSCAR WILDE

**PESCARUL
ȘI
SUFLETUL SĂU**

TRADUCERE DE:

D. ANGHEL

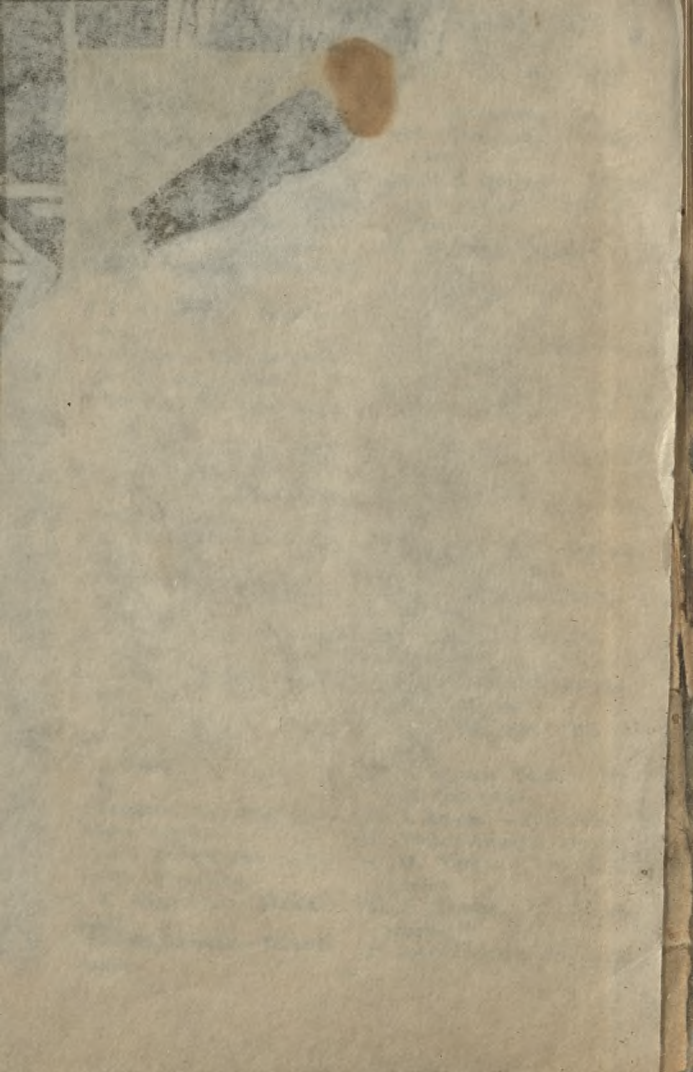
Cu un studiu asupra lui Oscar
Wilde de:

C. STERE

EDITURA
CARTEA ROMÂNEASCĂ
BUCUREȘTI

PREȚUL LEI 5.00

200. 11
v. 68
7.060
BIBLIOTECA „MINERVA”

No. 103.

OSCAR WILDE

**PESCARUL ȘI
SUFLETUL SĂU**

Traducere de
D. ANGHEL

EDIȚIA II-A

BJC

10047241

BUCUREȘTI

EDITURA «CARTEA ROMÂNEASCĂ», S. A.

Comitetul Județean al
Bibliotecarilor
"Gheorghe Ștefan"

W 68

W 68

82, 111 - 82 x 135.1

PESCARUL ȘI SUFLETUL SĂU

În fiecare seară, tânărul pescar pornea pe mare și-și arunca plasele. Când vântul suflă din spre uscat, nu prindea nimic, sau, când îl ajuta norocul, te miri-ce, căci era un vânt tăios, cu aripi negre, și talazuri mari se ridicau punându-i-se în potrivă.

Dar când vântul suflă dinspre mare spre țarm, peștele se avântă din adâncimi și dă grămadă în mrejele lui...

În fiecare seară, tânărul pescar pornea pe mare și într'o seară plasa lui se lăsă atât de grea încât de abia fii în stare s'o tragă în luntre. Și el prinse a râde, zicându-și: „Trebuie să fi prins toți peștii din mare în mrejele mele, ori cine știe ce monstru pe care am să-l arăt lumii ca pe o minune, ori poate vre-o lighioană pe care va dori s'o vadă Regina“. Și adunându-și toate puteri-

le, trase baierile plasei așa de avan, încât vinele brațelor lui păreau ca niște linii de smalt albastru, șerpuiind de-alungul unui vas de bronz. Acum trăgea ochiurile mai dese, și pe măsură ce trăgea, se apropia și cercul plutelor, până ce în sfârșit capătul celalt al plasei se ivi din apă afară.

Dar înlăuntru nu se află nici urmă de păște, nici altă lighioană; ci numai o mică sireună adormită adânc, și nimic alta.

Părul ei era ca un caier de aur umezit și fiecare fir de păr, părea un fir subțire de beteală într'o cupă de cleștar. Trupul îi era alb ca fildeșul, și coada de argint și de mărgăritare.

De argint și de mărgăritare îi era coada și verzile alge ale mării i-o împresurau ca o podoabă; ca niște scoici îi erau urechile, și buzele îi erau ca mărgeanul. Valurile reci îi aruncau mărgele pe sân și fărâme de sare îi străluceau pe marginea pleoapelor.

Atât de frumoasă era, încât tânărul pescar stătea minunat; întinse mâna, trase plasa lângă el și aplecându-se înainte, o prinse în brațe. Dar abea o atinse, și ea dete un țipăt ca o pasăre speriată; se deșteptă,

și privindu-l cu ochii ei de ametistă, încercă să-i scape din brațe. Dar el o ținea strâns nevoind să-i dea drumul.

Și când văzù ea că nu-i chip de scăpare, începu să plângă și zise :

— Fie-ți milă, și dă-mi drumul să mă duc, că sunt singura fată a unui rege; și tata e bătrân și singur pe lume.

— Nu-ți dau drumul să pleci, până nu mi-i făgădui un lucru : De câte ori te voi chema, să vii și să-mi cânti, căci peștii se bucură când aud fetele mării cântând, și așa se vor umplea și mrejele mele.

— Și dacă ți-oi făgădui ce-mi ceri, mă vei lăsa tu cu adevărat să plec ?

— Pe sfânta dreptate, da, răspuse pescarul.

Și atunci ea îi făgădui ce-i cerea și jură după obiceiul fetelor mării. El își desaleștă strânsoarea brațelor și ea se dete a fund în adâncul valurilor, tremurând încă toată de spaimă.

În fiecare seară tânărul pescar pornea pe mare și chema Sirena. Ea se înalță atunci din valuri și-i cântă. De jur împrejur del-

finii înotau dându-i ocoale, iar pescărușii speriați, roteau în cercuri deasupra capului ei.

Cântă un cântec minunat, preamărind noroadele mărilor, cari călătoresc în turme din peșteră în peșteră, ducându-și puii pe umeri, și tritonii cu lungi și verzi barbe, și cu piepturi păroase, cari buciună suflând în scoici întoarse, când stă să treacă voivodul. Preamărea palatul domnesc zidit numai și numai din chilimbar, acoperit cu sticlă de smarald, și podit cu mărgăritare orbitoare; preamărea grădinile mării în cari mărgeanurile ca niște apărătoare lucrute în filigrană, plutesc fără de hodină în voia valurilor, unde peștii trec fulgerând ici și colo, ca niște paseri de argint, unde anemonele se cațără pe stânci, și garoafele înmuguresc în horbotele lor de nisip galben. Cântă balenele uriașe ce vin din mările septentrionale, cu țurțuri de ghiață ascuțiți pe fanoane; cântă fetele mării cari povestesc basme atât de minunate, încât neguțătorii au grije să-și astupe urechile ca să nu le audă și să se arunce în valuri după ele; cântă galerele înecate, cu naltele

lor catarguri, cu mâini înghețate, crisplate pe funii, cântă albele găște polare, cari se țin pe urma corăbiilor și fac ocolul lumii, povestea viața sepielor, cari se aciuează prin jghiaburile stâncilor, întind largile lor brațe și pot să cheme și să facă noapte când le place. Preamărea nautilul cu luntrea lui tăiată dintr'un opal și cu pânze tesute de borangic; celebra pe harpiștii mării, cari vrăjesc cu cânteele lor somnul marelui Kraken; pe micii copii călări pe spinările lunecoase ale broaștelor testoase; pe sirenele ce dorm culcate în așternutul alb al spumelor, ținându-și brațele după marinari; pe leii de mare cu colții lor recurbați și pe caii marini cu coame învolburate.

Și în timp ce cântă, norodul thonilor se ridică din adâncimile mării ca s'o asculte, și tânărul pescar, împresurându-i cu mrejele, îi prindea, ori îi spinteca cu ascuțitul făciei lui. Și când luntrea era plină, sirena se scufunda din nou în valuri surâzându-i.

Cu toate astea nu se apropia de el niciodată atâta, cât s'o poată atinge cu mâna. Degeaba o chema el și o ruga să vie mai aproape, căci ea nu vroia, și de întindea bra-

țul ca s'o prindă, se scufunda în valuri ca o focă, și rămânea toată ziua în adâncuri. Pe zi ce mergea, sunetul glasului ei, îi fermeca mai mult auzul. Și așa de dulce îi era glasul, încât își uită mrejele și meșteșugul lui de pescar iscusit. Cu cozile lor purpurii și cu ochii bulbucăți ca niște globuri de aur, turme întregi de thonj veneau, dar el par'că nici nu-i vedeă. Uitată rămânea fascia în fundul luntrei și goale rămâneau și coșurile împletite din răchită. Cu gura căscată, și ochii pierduți de farmec, așa stătea în luntrea lui, ca dus pe altă lume și ascultă până când negurile mării veneau să-l învăluie și călătoarea lună să-l ningă cu pulberea ei de argint.

Și într'o seară chemă pe mica sirenă și-i zise :

—Sirena mea, micuța mea sirenă, te iubesc. Ia-mă de bărbat, căci nu mai pot fără tine.

Dar ea clătină din cap și răspunse :

— Tu ai suflet omenesc ; măcar de te-ai învoi să-ți lepezi sufletul, poate tot te-ași iubi.

Și tânărul pescar își zise :

— La ce mi-i bun sufletul, când nici să-l văd nu pot, nici să-l pipăi, nici măcar să-l eunose? Nici vorbă că am să mi-l lepăd, și cine va fi fericit atunci ca mine pe lume!

Un răcnet de bucurie îi sbucni atunci pe buze, și ridicându-se în picioare în luntrea lui zugrăvită, întinse brațele către sirenă și strigă:

— Imi voiu lepădà sufletul, și tu mă vei lua. Al tău voiu fi în adâncimile mării, și împreună vom locui; și toate câte mi ie-ai povestit în cântecele tale mi le vei arăta; iar eu ție mă voiu supune și viețile noastre nedespărțite vor rămânea pe totdeauna!

Și mica sirenă prinse a râde, ascunzându-și fața cu mânele.

— Dar cum să scap eu de sufletul meu? zise tânărul pescar. Spune-mi cum să fac, și numai decât îl lepăd!

— Vai, asta n'o știu, răspunse mica sirenă, căci copiii mărilor n'au suflet.

Și se scufundă în valuri privind țintă în ochii lui.

A doua zi de dimineață, înainte ca soarele să se fi săltat de un lat de palmă deas-

pra colinei, tânărul pescar o luă la drum spre casa preotului și bătu de trei ori în poartă.

Preotul privi pe o ferestruce și, văzând cine eră, trase clempușul și zise:

— Intră!

Și tânărul pescar trecu pragul, îngenunchiă pe rogojina de papură mirositoare, și zise preotului care citea într'o evanghelie:

— Părinte, sunt îndrăgostit nebun de o fiică a mării, și numai din pricina sufletului nu pot să fiu fericit. Spune-mi cum ași putea să mă scap de el, căci drept îți spun, că nu mi-i de nici un folos. La ce-mi slujește el, când nici să-l văd nu pot; nici să-l pipăi, și nici măcar să-l cunosc.

Și preotul lovindu-se în piept, răspunse:

— Vai! vai! tu ești nebun! Nu-i fi mușcat cumva din vre-un rod înveninat? Sufletul e ce-i mai bun în om; și Dumnezeu ni l'a hărăzit ca să ne slujim cu el cum om putea mai bine. Lucru mai de preț ca sufletul omenesc nu se află pe lume, și nimic nu i se poate asemăna lui. Aur îndesatul pe pământ nu-i ca să-l poată cumpăni; nici rubine în comorile regilor ca să-l în-

treacă în strălucire. De aceea, fătul meu, nu mai gândi la o asemenea nebunie, căci e un păcat fără de iertare. Cât despre fiicele mării, să știi dela mine că ele 's blestemate, precum blestemați sunt și acei ce umblă după ele. Noroadele mărilor sunt ea și dobitoacele, ce nu știu ce e răul, nici binele și Domnul nostru nu pentru aceștia s'a jertfit pe cruce !

Ochii tânărului pescar se umeziră de lacrimi auzind vorbele aspre ale preotului ; și ridicându-se îi răspunse :

— Părinte, faunii trăiesc fericiți în păduri, și tritonii în jghiaburile stâncilor cântă din harpele lor de aur roșu. Fă să fiu și eu ca dânșii, căci zilele lor sunt înflorite de fericire. Cât e vorba de sufletul meu, la ce mi-i bun oare, dacă dânșul este piedica ce stă între mine și ființa pe care o iubesc ?

— Amorul pentru o ființă fără suflet, e nevrednic, strigă preotul, încruntând din sprânceană ; josnice și ticăloase sunt făpturile păgâne pe cari bunătatea lui Dumnezeu le lasă să rățăcească prin lumea asta pe care el a făcut-o. Blestemați să fie faunii

pădurilor ! Blestemați cântăreții mării ! I-am auzit de atâtea ori când stă să se lase noaptea, pe mine par'că n'au încercat să mă abată de la rugăciunile mele ? Mie par'că nu mi-au șoptit la urechi povestirile veseliiilor lor primejdioase ? Pe mine par'că nu m'au încercat cu farmecele lor și nu m'au strâmbat când stau să mă închin ? Sunt blestemați, și-o zic : sunt blestemați. Pentru ei, nu mai este nici iad, nici rai, în care să mai poată slăvi vre-odată numele Domnului !

— Părințe, zise tânărul pescar, dumneata nu știi ce spui. Intr'o zi am prins în mrejele mele fata unui împărat, și fata asta e mai frumoasă ca luceafărul de dimineață și mai albă decât luna. Ca să pot avea trupul ei, eu mi-aș dà sufletul, și partea mea din cer aș da-o, dacă ar vrea să mă iubească. Răspunde mi dar la ce te întreb, ca să pot plecà împăcat !

— 'Napoi ! 'Napoi ! strigă preotul, zâna ta e blestemată și tu vei fi blestemat împreună cu dânsa.

Și, fără să-l mai binăcuvinteze, îl respinse afară din casa lui.

Și tânărul pescar descinse în piață, mergând încet, cu capul în pământ, ca un om necăjit ce eră.

Negustorii când îl văzură venind, începură să vorbească între ei la ureche, pâna ce unul îl întâmpină, și chemându-l pe nume, îi zise :

— Ce ai de vânzare ?

— Sufletul meu îl am, răspunse el. Cumpără-mi-l te rog că m'am plictisit de când îl port. La ce-mi slujește el, când nici să-l să-l cunosc.

Dar negustorii își bătură joc de dânsul.

— Ce să facem noi cu un suflet de om ? Un suflet nu prețuește o lețcaș. Vinde-te că rob, dacă vrei ; și noi ți-om vestmântă trupul vândut cu purpură marină, ți-om petrece pe deget un inel de aur și vei deveni drăguțul bătrânei regine. Dar cu sufletul tău nu ne mai plictisi, că nu face de noi și nu ne poate slujì la nimic.

Și tânărul pescar își zise fără să vrea :

— Ce straniu lucru ! Preotul îmi spune că sufletul prețuește mai mult decât tot aurul de pe lume, iar negustorii că nu face nici o lețcaș !

Și părăsind piața, apucă spre țărmul mării ca să cugete la ce îi rămânea de făcut.

Și pe la nămiezi, își aminti că un tovarăș al lui, unul dintre acei ce culeg ierburi de mare, îi vorbise de o tânără vrăjitoare ce locuia într'o peșteră la intrarea golfului și care eră mare meșteră în farmece și vrăjitorii. Mult nu mai stete la gânduri; și, hotărât începuse să alerge, atât de mare îi eră dorul să-și lepede sufletul, iar pe urma lui pe unde trecea, un nour de pulbere se înălța de-alungul dunelor de nisip. Cum o mânca palma mânei, tânăra vrăjitoare și presimți venirea lui, și prinse a râde, desfăcându-și din creștet căierul de păr roșu ca aurul. Și așa cu plétele resfirate în jurul trupului, se așeză la intrarea peșterii, ținând o creangă de cucută înflorită în mână.

—Ce-ți trebuie ție? ce-ți trebuie? strigă ea, în vreme ce el coboră gâfâind povârnișul și se înclină în fața ei. Vrei să-ți umplu mrejele când ți-e protivnic vântul? Dacă vrei, eu am un tulnic, și când oi cânta din el, peștele s'a năpustit grămadă. Dar asta co-

stă scump! Ce-ți trebuie ție? spune! O furtună grozavă să sfărâme corăbiile și să-ți arunce pe mal lăzile cu bogății și scumpe-turi? Dacă vrei, pot să-ți stârnesc cât ai elipi furtuni mai mari de cât vântul, căci cel pe care-l slujesc eu, e mai puternic decât vântul: eu cu un ciur și cu o găleată îți scufund orice galere în fundul mării. Dar asta costă scump, dragul meu. Ce-ți trebuie ție? ce-ți trebuie? Eu știu o floare care odrăsleşte în vâlcea și pe care n'o știe nimeni, afară de mine. Știu o floare cu foi de purpură și cu o stea drept inimă, din care țășnește un suc mai alb decât laptele. Cu dânsa numai de-ai atinge buzele aspre ale reginei, și ea te-ar urmări de-alungul lumii. Din patul regelui s'ar scula ea să te urmeze tot universul. Dar asta costă scump, dragul meu, costă scump! Ce-ți trebuie ție? ce-ți trebuie? Pot să-ți pisez dacă vrei, un broscoi într'o piuliță și să-ți fac o zeamă pe care s'o amestec cu mâna unui mort. Stropește-ți cu ea dușmanul pe când doarme și se va preschimba în viperă și mama lui însăși îl va ucide. Cu o roată

pot să-ți cobor luna de pe cer, și pot să-ți arăt moartea într'o oglindă de cleștar, dacă vrei. Ce-ți trebuie ție? ce-ți trebuie? Spune-mi ce lucru dorești și ți-l voi da, numai să-mi dai un preț bun!

— Ce-mi trebuie mie, nu e mare lucru, zise tânărul pescar, și cu toate aceste preotul s'a supărat pe mine și m'a alungat. Un lucru de nimic îmi trebuie, și negustorii și-au bătut joc de mine, de ce le-am cerut. Pentru asta am venit la tine, cu toate că oamenii te chiamă Blestemata, și oricare ar fi prețul ce mi-l vei cere, ți-l voi plăti.

— Ce vrei tu să spui? întrebă vrăjitoarea, dându-se mai aproape de el.

— Spun că aș vrea să-mi lepăd sufletul, răspunse tânărul pescar.

Și auzind acestea vrăjitoarea, pâlî și tresărind își ascunse fața sub pulpana albastră a mantalei.

— Flăcău frumos, flăcău frumos, grozav lucru îmi mai ceri!

Dar el își scutură bucele lui brune și zise:

— Ce să fac eu cu el, când nici să-l văd

nu pot, nici să-l pipăi, nici măcar să-l cunosc.

— Și cât îmi vei da tu, dacă îți voi spune ce trebuie să faci? întrebă vrăjitoarea plecându-și către el frumoșii ei ochi.

— Cinci bani de aur, zise el, și mrejele mele, și casa de trestii împletite în care stau și luntrea cea zugrăvită cu care mă slujesc. Dar spune-mi ce trebuie să fac, ca să mă scap de sufletul meu, și-ți voi da pe deasupra tot ce am.

Ea râse batjocoritor și-l lovì cu creanga ei de cucută.

— Pot să preschimb în aur frunzele toamnei, răspunse ea, și dacă mi-ar plăcea, să împletesc cu un fir de argint razele lunii. Acel pe care-l slujesc eu, e mai bogat de cât toți regii pământului cu împărățiile lor cu tot.

— Ce să-ți dau atunci, dacă nu vrei nici aur nici argint.

Vrăjitoarea îi atinse atunci părul cu mâna ei albă și slabă și zise:

— Să nu-mi dai nimic, numai să joci cu mine, îngână vrăjitoarea, și un surâs îi înflorì bazele.

— Numai atât ? strigă tânărul pescar mirat și se ridică în picioare.

— Atâta! răspunse ea, surâzând din nou.

— Ei bine! de este așa, când o scăpătă scarele, să ne întâlnim în vre-un loc ferit și să jucăm, dar după ce vom juca împreună, ai să-mi spui ceea ce vreau să știu ?

Ea făcu un semn din cap :

— Când o fi luna sus, când o fi luna sus, îngână vrăjitoarea, privind cu grijă împrejurul ei și ascultând.

O pasăre albastră dete un țipăt sburând dintr'un cuib și se pierdù rotînd deasupra dunelor, apoi ierburile dese se mișcă și alte trei păsări cu pere țercate fluerară cu înțeleș. Incolo nu se auzeă nimic alta decât murmurul unui val rostogolind prundișul deasupra lor pe plajă. Vrăjitoarea întinse brațul și trăgând lângă ea pe tânărul pescar, își lipi buzele uscate de urechea lui.

— Astă seară, pe vârful muntelui, zise ea cu glas abia șoptit, trebuie să vii numai de cât la sabbat : va fi și El acolo.

Pescarul tresări și o privi lung în ochi ; dar ea prinse a râde arătându-și strălucirea dinților albi.

— Dar cine e acela de care vorbești ?

— Ce-ți pasă răspunse vrăjitoarea. Vino astă seară : culcă-te sub ramurile jugastrului și așteaptă până oi veni și eu. Dacă un câine negru o dă cumva la tine, lovește-l cu o mlađă de salce și va peri. O cucuvea de te-a agrăi tu nu-i răspunde. Când o fi luna sus, te-ajung și eu din urmă și atunci vom jucă pe iarbă amândoi.

— Da, dar mai întâi jură-mi că ai să-mi spui cum să fac ca să mă pot scăpă de sufletul meu.

Ea eși din peștera afară, la lumină, și vântul trecu prin pletele ei roșii.

— Pe copitele țapului ți-o jur !

— Ești cea mai cum se cade vrăjitoare, strigă tânărul pescar, și nu mai rămâne vorbă că am să joc cu tine pe vârful muntelui. Aș fi fost mai bucuros să-mi fi cerut aur ori argint, dar vei avea ce mi-ai cerut, căci la urma urmei lucru mare nu-i.

Si, își scoase cușma ca să i se închine, se nclină până la pământ, apoi o rupse de fugă spre oraș cu inima plină de veselie.

Vrăjitoarea îl privi alergând, și când n-l mai văzu, intră în peștera ei, scoase

dintr'o cutioară de cedru o oglindă, o așeză într'o ramă, aprinse pe cărbuni câteva fire de verbină uscată, și privi prin perdeaua de fum. Și, după câteva clipite, făcu un gest de mânie și mânele ei se sgârciră :

— Se cuvine să fie al meu, murmură ea, că-i sunt de-o potrivă în frumusețe !

Și în seara aceea, când luna răsări, tânărul pescar urcă pe vârful muntelui și se așeză sub ramurile jugastrului. Ca un scut de oțel șlefuit, marea i se așterne la picioare și umbrele luntrilor de pescar se mișcau în micul golf. O cucuvaie uriașă, cu ochi galbeni ca pucoisa îl agrăi pe nume ; dar el tăcù din gură. Un dulău negru sări asupra lui să-l rupă, dar el îl lovì cu mlădița de salce și dulăul pieri lătrând.

Pe la miezul nopții vrăjitoarele sosiră sburând prin aer ca niște lilioci. Și abea ce atingeau pământul fiște-care din ele strigă : „Hu ! este cineva străin aici, pe care nu-l cunoaștem !“ și adulmecând aerul, șopteau făcându-și semn în de ele. Cea mai de pe urmă sosi tânăra vrăjitoare cu părul ei

roșu fâlfâind după dânsa. Eră îmbrăcată într'o haină făcută dintr'o urzeală de fir de aur, horbotată cu ochi de păun, iar pe cap aveà o căciuliță de catifea verde. „Unde l'ai ascuns? Unde l'ai ascuns?” strigară vrăjitoarele, când își zăriră tovarășa, dar ea nu răspunse nimic, ci râzând alergă sub copac, unde stă ascuns pescarul, și scoțându-l în lumina lunii începù să joace cu el.

Roteà și țupăia vrăjitoarea și așa de sus sărià încât i se vedeau călcâiele dela conduri lucind roșii ca focul. Apoi, în mijlocul horei, se auzi deodată un galop de cal nevăzut, și tânărul pescar se înfioră: „Mai iute!” strigă vrăjitoarea, cuprinzându-i grumazul cu brațele și suflându-i dogoarea ei de foc în față. „Mai iute! mai iute!” strigă ea, și pământul păreà că începe să se învârtească sub picioarele lui, mintea i se întunecă și o groază neînchipuită îl cuprinse ca și cum ochiul unei ființe necurate s'ar fi pironit asupra lui. Apoi simți deslușit că din umbra stâncilor, cineva pe care nu-l văzuse încă, priveà drept la el.

Eră un om în haimă de catifea neagră, tăiat după moda spaniolă. Fața îi eră neîn-

chipuit de pală, iar buzele lui păreau o mândră floare roșie. Părea obosit și stă jos răzimat pe spațe, jucându-se cu mânerul unui pumnal. Pe iarba, lângă el, se vedeă o pălărie cu pene și o păreche de mănuși de călărie, îmbăierate cu șnur de aur, iar pe mănuși o stranie deviză cusută în mărgăritare. O manta scurtă, căptușită cu blană de râs, îi spânzură pe umere, iar mânele-i albe și fine erau gătite cu inele de preț. Deasupra ochilor pleoapele îi erau bulbucate și grele.

Tânărul pescar îl privea ca sub puterea unui farmec. La un timp, ochii lor se întâlneau, și, în vreme ce el jucă înainte, i se pără că ochii celuilalt îl urmăresc mereu. Și cum vrăjitoarea atuncia prinse a râde, el o înșfăcă de mijloc, și începă s'o învârtească nebuneste, mai iute și mereu mai iute.

Deodată un câine lătră în păduri; dăntuitoarele își curmară jocul și, înaintând două câte două, îngenunchiară în fața omului și-i sărutară mâinele. La acest semn de închinare, buzele lui mândre, se luminară ușor de un surâs, precum se luminează fața apelor de atingerea unei aripi.

Dar eră și dispreț în surâsul acesta. Privirea-i se oprî pe tânărul pescar.

— Haidem să ne închinăm stăpânului! îi șopti vrăjitoarea, și-i făcù semn să înainteze; o dorință nestăpânită îl împinse s'o urmeze, și o urmă.

Dar când fù aproape de acela căruia toți i se închinau, își făcù cruce fără să vreă, și rosti numele Domnului.

Și de abia făcù el așa, că vrăjitoarele și începură să urle, luându-și sborul; fața cea palidă, a cărei privire eră pironită asupra lui se boți de un spasm de suferință. Străinul se îndreptă spre pădure și flueră. Un harmăsar cu frâie și șea de argint veni în galop spre dânsul. Străinul se avântă pe șea, și în timp ce date pinteni să plece, se întoarse, și privi din nou la tânărul pescar.

Vrăjitoarea cea cu plete roșii, încercă și ea să-și iee sborul, dar pescarul o prinse strâns de mână și o ținù locului.

— Dă-mi drumul, strigă ea, dă-mi drumul să mă duc! Căci ai numit pe acel ce nu trebuiă numit, și ai făcut semnul care nu se poate privi.

— Doamne ferește, răspunse el, nu-ți dau drumul, înainte de a-mi fi spus taina!

— Care taină? răspunse vrăjitoarea, lup-tând cu el ca o pisică turbată și mușcân-du-și buzele pline de spumă.

— O știi tu!

Ochii ei verzi se întunecară de lacrimi și ea zise pescarului:

— Cere-mi ori și ce vrei, dar nu-mi cere asta!

El începù să râdă și o strânse și mai pu-ternic.

Si dacă văzù ea că nu-i chip să scape din strânsoarea lui, îngână cu glas scăzut.

— Sunt deopotrivă de frumoasă ca orice față a mării, și tot atât de ispititoare ca ori și care dintre cele ce locuiesc sub albastrul valurilor, și'n vremea asta se făcè drăgos-titoare apropiindu-și obrazul ei de al lui.

Dar el o respinse cu asprime și zise:

— Dacă nu-ți împlinești făgăduința, te voi ucide ca pe-o vrăjitoare blestemată ce ești.

Ea se făcù galbenă la față ca floarea co-pacului lui Iuda și tresări:

— Fie după cum dorești, căci la urma ur-

mei de sufletul tău va fi rău, și nu de al meu. Fă ce vrei cu el.

Și scoțând din cingătoare un mic cuțit, cu mânerul învălit într'o piele de viperă, i-l întinse.

— Ce să fac cu el ? întrebă tânărul pescar, mirat.

Ea tăcù câteva momente, îngrozită par'că. Apoi adunându-și șuvițele de păr ce-i întunecau fruntea, zise, zâmbind ciudat.

— Ceeace oamenii numesc umbra trupului, nu-i umbra trupului, ci, trupul sufletului. Stai pe malul mării cu spatele întors spre lună, și taie-ți de jur împrejur la picioarele tale umbra care este trupul sufletului tău. Poruncește apoi sufletului tău să te părăsească, și el se va supune poruncii.

Tânărul pescar tremură.

— E adevărat ce-mi spui ?

— Da, acesta-i adevărul ; deși aș fi dorit să nu fiu silită să ți-l spun, strigă ea, agățându-se de genunchii lui și plângând.

El o respinse încolo în iarba bogată, și urcând pe creasta coastei, își strânse cuțitul în cingătoare și începù să coboare.

Și sufletul din el îl chemă zicându-i :

— Ascultă! Am locuit în tine atâția și atâția ani, și în toată vremea asta, te-am slujit cu credință. Nu mă alungă departe de tine, căci ce rău ți-am făcut eu ție vreodată?

Și tânărul pescar prinse a râde:

— Nu mi-ai făcut niciun rău; dar n'am nevoie de tine, răspunse el. Lumea asta-i mare și mai este și Cerul și Iadul, și tot cuprinsul acesta de turbure amurg ce stă între amândouă. Du-te unde vrei, dar nu mă mai plictisi, căci mă chiamă iubita mea.

Și sufletul se tot rugă să se îndure; dar el rămase surd la plângerile lui și sărind din piatră în piatră ca o capră sălbatică, ajunsese în sfârșit pe nisipul galben al plajei.

Cu membrele lui bronzate și tari, asemeni unei statui create de un sculptor grec, el stă acum drept, pe plajă, cu spatele întors spre lună, și din spuma valurilor brațe albe se înalță chemându-l, fantome năluciră, închinându-i-se.

Drept în față, umbra lui stătea pe nisip — trupul sufletului, său — iar îndărătul lui luna plutea pe cerul rumenit ca un fagure.

Și sufletul lui îi zise:

— Dacă într'adevăr vrei să mă alungi din

tine, nu mă alungă fără să-mi dai și inima. Lumea e rea; dă-mi inima ta ca s'o am cu mine.

El clătină din cap surâzând :

— Cum am să-mi iubesc iubita, dacă ți-oi da inima mea ?

— O ! te rog, îndură-te, reîncepù sufletul, dă-mi inima ta, căci lumea e crudă, și mi-e frică.

— Inima, o țin pentru draga mea, de aceea nu mai zăbovi zadarnic; și pleacă de aici !

— Dtr eu nu trebuie să iubesc ? întrebă sufletul.

— Pleacă ! îți spun, căci n'am nici o nevoie de tine strigă pescarul și scotând cuțitul cu mânerul de piele de viperă își tăie umbra de sub picioare; umbra se ridică, stătù dreaptă în față privindul — și erà aidoma cu dânsul.

El se dete îndărăt, își puse din nou cuțitul în cingătoare și un fior de spaimă îl cuprinse.

— Pleacă ! îngână el, și să nu te mai văc

— Trebuie să ne mai întâlnim încă, c toate astea, zise sufletul.

Și glasul sufletului vibră subțire ca un sunet de flaut, iar buzele de abia i se mișcau.

— Cum se poate ? strigă pescarul, cred că n'ai să vii după mine în adâncimile mării ?

— Odată în toți anii, voi reveni aici, și te voiu chema, zise sufletul. Poate să ai nevoie de mine.

— Și pentruce asta?... Dar vei face cum îți va plăcea !

Și se aruncă în valuri ; și tritonii suflau în trompele lor, iar micile sirene întâmpinându-l își încolăciră brațele de grumazul lui și-l sărutară pe buze.

Sufletul rămase pe plaja pustie și privi. Și după ce se scufundară în mare, plecă plângând dealungul mlaștinilor.

Și când se scurse un an, sufletul coborî pe malul mării și chemă pe tânărul pescar.

El eși din adâncuri și zise :

— Pentruce mă chemi tu ?

— Apropie-te ! ca să pot să-ți vorbesc, căci multe lucruri minunate am văzut.

Și el apropiindu-se se culeă într'un jghiab și lăsându-și pe mână capul, ascultă.

Și sufletul povestì :

„După ce te-am părăsit, m'am îndrumat către Orient și am călătorit. Șase zile am tot mers, și în diminetța celei de a șaptea, am ajuns pe o colină care se află în țara Tătarilor. M'am așezat la umbra unui tamarin ca să mă umbresc de soare. Pământul era uscat de arșiță. Oamenii umblau de ici-colo pe întinsul șesului, ca niște muște pe un taler de oțel șlefuit.

„Când se făcù amiază, o volbură de praf se ridică de pe întinsul șesului. Cum văzură volbura, tătarii întinseră arcurile lor zugrăvite, săriră pe căișorii lor și porniră la galop să-i iasă înainte. Femeile o luară la fugă în spre căruțe și se ascunseră sub coviltire.

„Către amurg, tătarii reveniră, dar cinci din ei lipseau, și mulți din cei reînțorși, erau răniți. Iși inhămară caii la căruță și plecară grabnic. Trei șacali eșiră dintr'o peșteră, priviră pe urma lor, apoi adulmecând vântul, porniră și ei în direcția opusă.

Pe la răsăritul lunii, o zare de foc lucì pe șes, și mă îndrumai spre ea. O ceată de negustori stă roată împrejurul unui covor.

Negrii care-i slujeau așezau tocmăi, pe nisip, corturile de piele dubită, și se trudeau să ridice o întăritură de spânăriș de peri sălbatici.

„Cum înaintam, căpitanul se ridică, trase spada și mă întrebă ce căutam. I-am răspuns că sunt un prinț în țara mea, și că abea scăpasem din mâna tâlharilor și voiau să mă robească. Căpitanul zâmbi, și-mi arătă cinci capete înfipte în niște pari de abanos. Apoi mă întrebă cine este profetul lui Dumnezeu, și i-am răspuns :

— „Mahomed !“

„Când auzi numele falșului profet, se înclină, apoi mă luă de mână și mă așeză lângă el. Un negru îmi aduse puțin lapte de iapă într'o ceșcuță de lemn și o bucată de miel fript.

„In zori plecarăm la drum. Incălecasem pe o cămilă cu păr roșu, alături de căpitan, și înaintea noastră alergă un om purtând o lance. De-o parte și alta mergeau oameni armați, iar în urmă veneau catării cu bagajele.

„Eran patruzeci de cămile în caravană, iar catării încă pe atâția.

„Trecurăm din țara Tatarilor în țara celor care blestemă luna. Văzurăm paserile roșii păzindu-și comorile lor de aur în jghiaburile stâncilor și balaurii fioroși care dormeau prin peșteri. Când treceam prin munți, abea răsuflam, de frică să nu se coboare zăpezile de pe piscuri la vale și fiecare purtă un vâl de gaz înaintea ochilor. Prin văi Pigmii aruncară cu săgeți în noi din scorburile copacilor, și când se făcù noapte, auzirăm sunând tobele sălbaticilor. Ajunși la turnul maimuțelor, ne ploconirăm cu roade înaintea lor și nu ne făcură niciun rău. Pe șerpi îi adăparăm cu lapte cald în vase de aramă și ne lăsară să trecem. De trei ori, câtă vreme călătorirăm atinserăm malurile râului Oxus și-l trecurăm pe plute de lemn. Hipopotamii se năspustiră furioși asupra noastră cercând să ne mănânce, și cămilele văzându-i tremurau de spaima lor.

„Regii fiecărei cetăți, ne spuneau la câte o dară, dar nu ne îngăduiau să le trecem porțile. Ne aruncau panere deasupra zidurilor, prăjituri coapte cu miere și alte plăcinte împănate cu curmale. De fiecare sută de panere, plățiam câte o boabă de chihlimbar.

„Pe unde treceam prin sat, locuitorii înveninau fântânile și se retrăgeau pe vârful munților.

Luptarăm contra Magdaisilor care se nase bătrâni și devin din ce în ce mai tineri din an în an până ce mor copii mici; cu Laktroșii cari spun că se trag din rasa tigrilor și care se văpsesc cu galben și cu negru; cu Auranții, care-și depun morții pe vârful copacilor, și trăesc în fundul peșterilor, de frică să nu-i trăsnească zeul lor soarele, cu Krimniansii care adoră un crocodil, căruia îi dăruesc cercei de sticlă și pe care-l hrănesc cu unt și cu pui tineri; cu Agazubanii care seamănă cu căinii; cu Sibanii cari au copite de cal și cari aleargă mai repede decât orice cursier. Un sfert din caravană pieri în lupte, iar alt sfert de oboseală. Cei rămași cu zile murmurau în contra mea, zicând că i-aș fi deochiat. Am luat atunci o viperă cu coarne, de sub o piatră și am lăsat-o să mă înțepe. Când văzură că nu simț nici un rău, începură să se înspăimânte.

„In timpulunei a patra ajunserăm la cetatea Illel. Când intrarăm în păduricea de lângă întăritura zidurilor, aerul eră înăbu-

șitor, căci luna călătorea în zodia Scorpio-nului. Adunarăm rodii coapte și deschizându-le ne adăparăm cu zama lor dulce. Apoi ne culcarăm pe covoare și așteptarăm să se lumineze de zi.

De mânecate ne scularăm și lovirăm în porțile cetății. Porțile erau făcute din bronz roșu și erau împodobite cu sculpturi închipuind monștri marini și balauri înaripați.

Străjerii ne priveau din naltul zidurilor și ne întrebă ce căutăm. Tălmăciul caravanei răspunse că venim din Syria cu marfă multă.

După asta, alegând câțiva ostiațeci printre noi, ne-au spus să așteptăm până la amiază, căci numai atunci se deschid porțile cetății.

„Când se făcù amiază, au deschis porțile; cum intrarăm, norodul eși furnicând de pretutindeni ca să ne vadă și un crainic străbătù orașul buciùmând într'o scoică. Ajunși în piață, negrii desfăcură baloturile de haine, și deschiseră lăzile de lemn de sicomor. Și când isprăviră negrii, negustorii începură să arate norodului mărfurile lor strănii, pânzeturile cernite venite din Egipt, bureții purpurii de Tyr, ștofele albastre de Si-

don, cupele de chihlimbar, vasele de cleștar fin, și ciudate lucruri de argilă arsă. Din înaltul unui acoperiș un grup de femei privea la noi, și una din ele purta o mască de piele aurită.

„Și, în ziua întâia venirea preoții și cumpărarea; a doua zi venirea nobilii, iar în cea de a treia lucrătorii și robii. Și astfel obișnuiesc ei, cât timp stau negustorii în cetate și au marfă de vânzare.

Am stat noi acolo o lună încheiată: iar către sfârșit, cum mă plictiseam, am plecat-o rasna prin cetate, și am nimerit într-o grădină unde locuia Zeul lor proteguitor. Preoții în anteree galbene, umblau tăcuți pe sub copacii verzi și deasupra lespezilor de marmură neagră cu care era podită grădina se înălța un templu trandafiriu, unde stă zeul. Porțile erau de lac cu zugrăveli de tauri și de păuni auriți. Olanele coperișului de porțelan verde, iar de jurîmprejurul burlanelor, erau atârnați clopoței, cari sunau la fiecare bătae de aripi, când sbureau porumbeii albi.

„În fața templului, se află un havuz plin de o apă limpede cum e cleștarul și cu fun-

dul podit cu lespezi de onyx. Cum mă culca-
sem, lângă basin, jucându-mă cu foile late
ale copacilor, un preot veni și se așeză la
spatele meu. Eră încălțat cu sandale, una
făcută din piele subțire de șarpe, iar cealaltă
din fulg de pasăre. Pe cap purtă un fel de
mitră de postav negru, horbotată, cu un corn
de argint. Șapte alte cornuri galbene luceau
dealungul antereului și părul îi eră încrețit
și vopsit cu antimoniu.

După câteva clipe de tăcere, mă agrăi și
mă întrebă ce doresc.

„I-am răspuns că doresc să văd zeul.

— „Zeul e plecat la vânătoare“, zise preo-
tul privind-mă ciudat cu micii lui ochi pie-
ziși.

— „Spune-mi în care pădure și voi a-
lergă după el“ am răspuns eu.

Preotul își netezì faldurile antereului cu
unghiile lui lungi și ascuțite, și zise încet :

— „Zeul doarme“.

— „Spune-mi unde, și voi veghea la că-
pătâiul lui“, am răspuns eu.

— „Zeul slujește în templu“ făcù preotul.

— „Dacă vinul e dulce voi bea împreună

eu el și dacă nu e dulce, tot voi bea cu el" am răspuns eu.

Preotul înclină capul, mirat și luându-mă de mână mă duse în templu.

În întâia sală văzui un idol stând pe un tron de iaspie împodobit cu mari mărgăritare de Orient.

Idolul era de abanos sculptat și era înalt cât un om. Pe frunte avea un rubin și un ulei gros i se scurgea picătură cu picătură din piele. Picioarele-i erau văpsite cu sânge proaspăt de capră și mijlocu-i era încins cu o cingătoare, împodobită cu șapte pietre de beryl.

„Și zic preotului :

— „Asta-i zeul ?

„Iar el răspunse :

— „Da. ăsta-i“.

— „Arată-mi zeul, strigai atunci, sau teucid“.

„Și cum l'am prins de mână și l'am strâns, mâna lui rămase ca moartă.

„Și preotul se rugă, zicându-mi :

— „Indură-te și mă vindecă, și-ți voi arăta zeul“.

„M'am plecat atunci, și suflând pe mâna

lui, mâna recăpătă viață: preotul începu să tremure și mă duse în o a doua sală. Idolul era de fildeș sculptat și era de două ori mai înalt ca omul. Pe frunte avea un chrisolit, și pieptu-i era vopsit cu smirnă și cinamo-mă. Intr'o mână ținea un schiptru de iadiu, iar în cealaltă un glob de cleștar. În picioare era încălțat cu cizme de aramă, iar în jurul gâtului avea o salbă de selenite.

„Și am zis preotului :

— Asta-i zeu ?“

„Iar el făcu.

— Asta-i“.

— Arată-mi zeul, ori acum chiar teucid“.

„Și atingându-i ochii, îl orbii.

Preotul mă rugă atunci din nou, zicând :

— Îndură-te de mine și mă vindecă și-ți voi arăta zeul“.

„Suflai asupra lui, și ochii i se limpeziră. Preotul începù iarăși să tremure și mă duse în a treia sală.

Dar în sala asta nu se află nici un fel de idol sau statuie, ci numai o oglindă rotundă pe un altar de piatră.

„Și am zis preotului.

— „Unde-i zeul ?“

„Și el făcù :

— „Nu-i nici un zeu; dar este oglinda asta pe care o vezi, și care este oglinda înțelepciunii.

Ea resfrânge tot ce este în cer și pe pământ afară de fața celui care privește. Numai pe aceasta n'o resfrânge, astfel că acel ce privește în ea poate deveni înțelept. Mai sunt și alte oglinzi, dar acelea sunt oglinzile părerilor omenești. Numai aceasta este oglinda înțelepciunii. Și acei ce au oglinda asta știu tot ce e pe lume; nimic nu le e ascuns.

Și cei ce nu o au nu cunosc ce este înțelepciunea. Acesta este dar zeul căruia ne închinăm“.

„Și am privit în oglindă, și eră întocmai după cum spusese preotul.

„Și am făcut un lucru ciudat; am luat oglinda și am ascuns-o într'o vâlcea, cale de o zi depărtare de aci. Ingăduie-mi numai să intrù în tine iar, și să te slujesc din nou și vei fi mai înțelept decât toți înțelepții și înțelepciunea a ta va fi. Ingăduie numai să intrù în tine iar, și nimeni nu te va putea întrece în înțelepciune“.

Dar tânărul pescar prinse a râde :

— Amorul prețuește mai mult decât înțelepciunea, și micuța sirenă mă adoră.

— O ! nu, nimic nu-i mai presus ca înțelepciunea, răspunse sufletul.

— Mai bun e amorul, răspunse tânărul pescar, și se scufundă din nou în marea adâncă, iar sufletul porni plângând, de-alungul mlaștinelor.

*

Și când s'a fost scurs și al doilea an, sufletul coborî pe țărmul mării, și chemă din nou pe tânăr; el se ridică din adâncimi, și zise :

— Pentru ce mă chemi tu ?

Și sufletul răspunse :

— Apropie-te, ca să pot să-ți vorbesc, căci multe lucruri minunate am văzut.

Și el dându-se mai aproape se culcă într'un ighiab de stâncă, și lăsându-și pe mână capul ascultă.

Și sufletul povesti :

*

După ce te-am părăsit, m'am îndrumat spre Sud și am călătorit. Din sud ne vine tot ce este de preț. Șase zile am mers pe

drumurile mari ce duc la cetatea Ashtar; pe drumurile mari coperite de pulbere roșie pe cari umblă pelerinii, am mers până ce în dimineața a șaptea am văzut la picioarele mele orașul într'o vâlcea.

„Cetatea aceasta are nouă porți, și în fața fiecărei porți stă un cal de bronz care nechează când coboară beduinii din munți. Zidurile sunt căptușite cu table de aramă, iar turnurile de veghe cu plăci de oțel.

În fiecare turn stă un străjer cu areul în mână. La răsăritul soarelui el aruncă o săgeată într'un gong, iar la apus suflă într'un buciom de corn.

„Cum voiam să intru, străjele m'au oprit și m'au întrebat cine sunt. Am răspuns că sunt un vâl verde pe care îngerii au horbotat cu slove de argint coranul. Ei s'au minunat și m'au poftit să intru.

În lăuntru, ai fi spus că intri într'un bazar. Deacurmezișul străzilor strâmte, lampioanele de hârtie colorată tremură ca niște fluturi. Când suflă vântul pe coperișuri, ele se naltă și se coboară ca niște globuri multicolore. În pragul prăvăliilor, negustorii așteaptă mușterii, pe covoare de mătase.

Bărbile lor negre sunt tunse drept, turba-
nele pline de țechini de aur; iar degetele lor
se joacă cu mătăniile făcute din boabe de
chihlibar sau din sâmburi de piersică sculp-
tați. Unii din ei vând galbanum, nard și ciu-
date miresme aduse din insulele Oceanului
Indian; alții uleiuri groase de trandafiri
roșii, smirnă și cuișoare. Când te oprești în
drum ca să le vezi marfa, ei aruncă mires-
me într'o cătuie de cărbuni aprinși ca să
parfumeze aerul în jurul lor. Am văzut un
Sirian care ținea în mână o vârguță ca o
trestie, din care se înalță spirale de fum ce-
nușiu, ce miroseau ca florile de migdal pri-
măvara. Alții vindeau brățare de argint bă-
tute în peruzele albastre și lăptoase și inele
de sârmă de aramă cu mărgăritare, ghiare
de tigru și de pisică legate în aur; cercei de
smargd și inele de iadiu. Din hanurile unde
se bea ceai, se auzeau sunând ghitarele și
funătorii de opiu cu fețele lor albe se iveau
surâzând trecătorilor.

„E într'adevăr păcat că n'ai fost cu mine.
Vânzătorii de vinuri își făceau cotind loe
prin mulțime, purtând pe umerii lor bur-
dufurile pline. Cei mai mulți vând vin de

Schiraz, care e dulce ca mierea și ți-l servesc în ceșcuțe de metal aruncând deasupra câte o foaie de trandafir. În piață stau vânzătorii de fructe și vând tot soiul de bunătați; smochine coapte cu carnea lor ca de purpură, harbuzi mirositori și galbeni ca topazul, lămâi și mere trandafirii, struguri albi, portocale rotunde și roșii, și lămâi verzi aurii. Odată am văzut trecând un elefant cu trupul văpsit în purpură și galben și purtând pe urechi o rețea de mătase stacojie. Poposind în fața unei bărăței, își întinse trompa și începù să mănânce liniștit portocale, dar negustorul în loc să se supere, râdeă. Nu poți să-ți închipui ce ciudați sunt oamenii ăștia. Când sunt veseli, se duc la vânzătorii de păsări, cumpără una și apoi îi deschid ușa coliviei, numai pentru plăcerea de a le redă libertatea, când sunt triști, atunci își freacă fruntea cu spini, ca să-și poată resimți și mai mult întristarea.

„Intr’o seară, am întâlnit mai mulți negri, cari duceau dealungul bazarului un palanchin de lemn de bambus aurit și împodobit cu păuni de bronz. La ferești atârnavau perdele de muselină horbotată cu aripi de cără-

buși și grăuncioare de orz. Când trecu, văzui o Circasă cu fața palidă, care mă privi lung și-mi surâse. Urmai palanchinul, negrii însă grăbiră pașii, privindu-mă amenințători. Dar mie nu-mi pasă și urmaii palanchinul.

În sfârșit se opriră în fața unei case albe și pătrate. Ferești la casa asta nu erau, ci numai o portiță ca la un mormânt. Așezară palanchinul jos și loviră de trei ori cu ciocanul de aramă. Un armean îmbrăcat cu caftan de piele verde privi printr'o gaură și când văzù pe cei sosiți, deschise ușa, întinse un covor și femeia eși din palanchin. Intrând în casă, ea se întoarse și îmi surâse din nou. Față mai palidă nu văzusem nici odată.

„Când răsări luna m'am întors iarăși la locul acela și am căutat casa, dar casa nu eră nicăeri. Văzând aceasta am înțeles a cui eră casa, și pentru ce mi-a surâs femeia.

„Zău, e păcat că nu erai cu mine. De sărbătoarea lunii nouă tânărul împărat eși din palatul lui și merse la moschee ca să se roage. Părul și barba îi erau cănite și obraji pudrați cu o fină pulbere de aur. Tălpile

picioarelor și palmele-i erau galbene de văpsea de șofran. La răsăritul soarelui el eși din palat îmbrăcat cu o rochie de argint, iar la apusul soarelui cu una de aur. Poporul i se închină ascunzându-și fața, dar eu n'am vrut să fac ca toată lumea. Mă aflam lângă baraca unui negustor de curmale și priveam.

„Când împăratul mă zări, își încrunță sprâncenile și rămase locului. Eu neclintit, priveam la el fără să mă închin câtuși de puțin. Norodul stă uluit de atâta îndrăzneală și mă povățuie să părăsesc cetatea cât mai de grabă. Mă făceam că nu aud și urmându-mi drumul, m'am așezat lângă cei ce vând idoli străini, lucru pentru care erau desprețuiți de toți. Când le povestii ce ispravă făcusem, fiecare mi-a dăruit câte un idol rugându-mă să mă depărtez de ei.

„In seara aceea, cum stam culcat pe o pernă într'un salon de ceai din strada Rodiilor, străjile împăratului năvăliră și înșfăcându-mă, mă duseră la palat. Cum am intrat, au și ferecat porțile cu un lanț. Înăuntru eră o curte mare, înconjurată de arcade. Zidurile erau de alabastru, și ici colo

împodobite cu plăci de porțelan albastru și verde. Stâlpii erau de marmoră, bătând în culoarea florii de persic. Așa lucru nu mai văzusem niciodată.

„In timp ce străbăteam curtea, două femei acoperite de văluri, cătând la mine dintr'un balcon, îmi aruncară blesteme.

Străjile grăbiră pașii, sunându-și lăncile pe dalele lustruite. Deschiseră o ușă de fildeş sculptat și m'am găsit într'o grădină răcorită de apă și rânduită în șapte terase. In răzoare: tulipe în formă de cupe, zorele de flori de aloes, argintate. Ca o sveltă trestie de eleștar, un joc de apă se ridică în aerul cald. Câțiva chiparoși păreau niște torte strânse și într'unul din ei, cântă o privighe-toare.

La marginea grădinei se află un chioșc. La apropierea noastră doi eunuci eșiră și se îndrumară spre noi. Pășeau încet, și carnea tremurâ pe ei de grași ce erau. Ochii lor cu pleoape galbene se țintiră curioși asupra mea, iar unul din ei trase la o parte pe căpitanul străjilor, și îi șopti ceva la ureche. Celalt, scotea câte o pastilă mirositoare dintr'o cutioară de smalt și mesteca mereu.

„După câteva momente, căpitanul dădu drumul străjilor. Oamenii se reîntoarseră la palat, urmați de cei doi eunuei cari mergeau încet eulegând în drumul lor, mercele coapte de pe ramuri.

„Căpitanul străjilor mă duse spre poarta pavilionului; înaintam fără să tremur și dând la o parte perdeaua grea, intrai.

„Tânărul împărat stătea lungit pe un pat așternut cu piei de leu, ținând un șoim pe mână. Indărătul lui, un Nubian, cu un turban de alamă pe cap, stă drept, gol până la brâu, și cu cercei groși în urechi. Pe o măsută lângă el, lucea un hanger de oțel.

„Când mă văzu intrând, împăratul se posomorî și zise :

— Cum te chiamă pe tine? Nu știi tu că eu sunt împăratul cetății aceste?”

„Dar eu nu-i răspunsei nimic.

„El arătă cu un gest hangerul; Nubianul îl luă cu putere. Tăiușul fluerând, trecu prin mine dar nu-mi făcù nici un rău. Omul căzu jos în convulsii și când se ridică dinții lui clănțăneau de groază.

„Împăratul sări de pe patul lui, și luând o sulită o aruncă în mine cu putere. Am

prins-o din sbor și i-am rupt lemnul în două. Văzând asta, aruncă o săgeată, dar eu ridicând mâinele, am prins din sbor și săgeata.

„Atunci scoase un junghiu din cingătoarea lui de piele albă și-l împlântă în gâtul Nubianului, să nu poată robul să desvăluie nimănui slăbiciunea stăpânului.

„Robul se rostogoli ca un șarpe și o spumă roșie îi umplu gura.

„Indată ce nu mai mișcă, împăratul se întoarce spre mine și după ce-și șterse sudoarea ce-i picură pe frunte, cu un șervetel de purpură horbotată, îmi zise :

— „Ești tu un profet de nu-ți pot face nici un rău, sau un fiu de profet de nu pot să te ating ? Te rog, pleacă din cetatea mea, chiar astă-seară, căci, cât timp ești tu aici, eu nu mai pot stăpâni ca împărat“.

„Și i-am răspuns :

— „Plec, dacă-mi dai jumătate din tesaurul tău și voi pleca“.

„El mă luă de mână, și mă scoase afară în grădină. Căpitanul și străjile când mă văzură au rămas cu gura căscată.

„In palat este o sală cu opt ziduri de por-

fir roșu, și un tavan de bronz cu lămpi atâr-nate. Impăratul atinse un zid și zidul se crăpă, coborâram un gang luminat de torțe. De-o parte și de alta, în firide, se vedeau buți mari, pline până sus cu bani de argint. Când am ajuns la mijlocul gangului, împăratul șopti cuvântul ce nu e îngăduit să fie rostit, și o ușă de granit sări din ușori. Impăratul își astupă ochii cu mâinele ca să nu orbească.

„Nici nu poți să-ți închipui ce lucruri minunate erau în sala asta. În teste uriașe de broască, mărgăritarele și rubinele luceau de-ți lua ochii. Aurul era strâns în lăzi de piele de elefant. Opalele și safirele, erau rânduite în cepe de iadiu și de cleștar. Rotundele smaragde în tave de ivoriu, iar într'un colț peruzelele și berilurile hodi-neau în saci de mătasă. Purpurile ametiste stau atâr-nate pe colți de fildes. Pe stâlpii de lemn de cedru luceau salbe de ochi gal-beni de linx. Pe funduri de scuturi, nesti-mate roșii și verzi care bătând în culoarea vinului, care în culoarea ierbii, aruncau mii de scânteii, și nu ți-am zugrăvit nici pe a zecea parte, din câte se găseau acolo.

„Și când împăratul își scoase mâinele de pe ochi, îmi spuse :

— „Iată sala tesaurului, jumătate din bogățiile aceste sunt ale tale, după cum ți-am făgăduit. Și îți voi da trei cămile cu argații lor, cari să te slujească, și să-ți ducă ce e al tău ori în ce parte a lumii vei vrea să te duci. Gătește-te dar de plecare, chiar astă-seară, căci n'as vrea ca soarele care este tatăl meu, să vadă când o răsări, că este în cetatea mea un om mai puternic de cât mine“.

„Dar eu i-am răspuns :

— „Aurul ce mi l'ai arătat e al tău, precum al tău e și argintul, ale tale sunt și pietrele scumpe precum și lucrurile de preț. Eu unul, n'am nevoie de nimic. Nu voi primi deci nimic de la tine, afară de inelul ăsta mic pe care-l porți în deget.

„Și împăratul se încredință :

— „Ce să faci, cu un inel de plumb ce n'are nici un preț, ia-ți jumătate din tesaur îți spun, și pleacă din cetatea mea!“

— „Ba asta nu, am răspuns eu, nu vreau alt nimic decât inelul ăsta de plumb, căci

știu ce stă scris în lăuntru lui, și știu și ce roșt au slovele scrise.

„Și împăratul începu să tremure și-mi spuse cu o voce rugătoare“.

— „Ia-ți tot tesaurul și pleacă din cetatea mea !

„Și am făcut un lucru ciudat, dar ce-am făcut eu, asta nu te privește, căci am ascuns într'o peșteră, cale de o zi de aci, inelul Bogăției. Nu-i mai departe decât cale de o zi de aci, și așteaptă sosirea ta. Cine stăpânește inelul acesta e mai bogat decât toți regii din lume. Vino dar și ți-l iă, și toate comorile pământului vor fi ale tale.

Dar tânărul pescar începu să râdă :

— Amorul prețuește mai mult decât bogăția și micuța sirenă mă adoră.

— O ! nu, nimic nu-i mai presus ca Bogăția, răspunse sufletul.

— Mai e amorul, adăogă tânărul pescar, și se scufundă în marea adâncă ; iar sufletul porni plângând de-alungul mlaștinilor.

Si când s'a fost scurs și al treilea an, sufletul coborî pe țărmul mării și chemă din

Biblioteca Județeană
Colețușeni

nou pe tânăr; el se ridică din adâncimi și zise:

— Pentru ce mă chemi tu?

Și sufletul răspunse:

— Apropie-te, ca să pot să-ți vorbesc, căci multe lucruri minunate am văzut.

Și el dându-se mai aproape, se culcă într'un jghiab de stâncă, și lăsându-și pe mână capul ascultă.

Și sufletul povesti:

„Într'un oraș cunoscut mie, este un han pe malul unei ape. Acolo am hodinit cu niște marinari cari beau o băutură făcută din două vinuri de culori deosebite, și mâncau pâne de orz, cu peștișori sărați, gătiți cu foi de laur și muiati în oțet. Și în timp ce stam așa, intră un bătrân, purtând un covor de piele și o harfă. După ce-si asternu covorul jos pe podele, trezi cu o pană strunele de metal ale harfei, și iată că o fată cu fața acoperită de un văl, se ivi alergând și începu să joace înaintea noastră. Fata-i eră acoperită cu un văl de gaz, dar picioarele-i erau goale.

1004724

Goale îi erau picioarele și se mișceau pe covor ca niște porumbițe albe. Nici odată n'am văzut ceva mai minunat, și orașul unde joacă fetița asta de abia-i la depărtare de o zi de aici“.

Și atunci, când tânărul pescar auzi ce-i spunea sufletul, își aduse aminte că micuța lui sirenă nu avea picioare, și nu putea să joace. Un dor nestăpânit îl cuprinsese și se gândi: abea-i la depărtare de o zi de aici, și până 'n seară pot să mă întorc frumușel înapoi. Și răsând, eși din jghiabul stâncei și se îndreptă spre țărm. Și când pași pe nisipul uscat al țărmului, răsă iarăși, și-și întinse brațele către suflet.

Sufletul atunci, dete un țipăt de bucurie, și întâmpinându-l intră în el. Și umbra aceasta prigonită a trupului, care era trupul sufletului său, i se așternu din nou la picioare și zise:

— Să nu mai zăbovim pe aici, și să plecăm, căci zeei mării sunt zuliari, și au monștri care-i ascultă orbeste.

Grăbiră deci, și toată noaptea merseră sub razele lunii, și ziua toată sub razele soarelui, iar către amurg ajunseră în oraș.

Și tânărul pescar zise sufletului său :

— Aice-i orașul unde joacă ea, orașul de care mi-ai vorbit ?

Și sufletul răspunse :

— Nu e acesta, ci un altul, dar să intrăm și aici.

Și intrară și merșeră pe străzi, și, pe când treceau pe strada Făurarilor, pescarul văzu într'un galantar o cupă frumoasă de argint.

Și sufletul zise .

— Ia cupa asta de argint și ascunde-o.

El luă cupa și o ascunse în faldurile tunicii și apoi se depărtară cu grabă din oraș.

Și când ajunseră la o poștă de oraș, tânărul pescar se posomorî la față, aruncă cupa, și zise sufletului :

— Pentru ce mi-ai poruncit să iau cupa și s'o ascund ? Nu-i bine ce-am făcut !

Dar sufletul îi răsunse :

— Mergi în pace ! mergi în pace !

Și, a doua zi în amurg, ajunseră în alt oraș, iar tânărul întreabă din nou :

— Aice-i orașul unde joacă ea, orașul de care mi-ai vorbit ?

Și sufletul îi răspuse :

— Nu e acesta, ci un altul; dar să intrăm și aici.

Și intrară, și merseră pe străzi, și pe când treceau pe strada Vânzătorilor de Sandale, tânărul pescar văzu un copil stând lângă o doniță cu apă.

Și sufletul îi spuse :

— Lovește pe copilul acesta !

Și el lovì copilul, până ce copilul începu să plângă, și apoi se depărtară cu grabă în oraș.

Și când ajunseră la o poștă departe, tânărul pescar se încrunță, și zise sufletului :

Pentru ce mi-ai poruncit să lovesc în copil ?

Nu-i bine ce-am făcut !

Dar sufletul îi răspuse :

— Mergi în pace ! mergi în pace !

Și, a treia zi în amurg, ajunseră în alt oraș, iar tânărul întrebă din nou :

— Aice-i orașul unde joacă ea, orașul de care mi-ai vorbit ?

Și sufletul îi răspuse :

— Se poate să fie acesta, deci să intrăm !

Și intrară și merseră pe străzi, dar tână-

rul pescar se trudi zadarnic să găsească râul și hanul de lângă el. Și cum mulțimea îl privea mirată; el se înspăimântă și zise sufletului:

— Să plecăm, căci dăntuitoarea cu picioarele albe nu e nici aici.

Dar sufletul său îi răspunse:

— Nu, să rămânem, căci e tare întuneric și umblă hoții pe drumuri.

Șezură dar în piață ca să se mai hodi-nească, și nu se scurse mult timp, și iată că se ivi un negustor cu o manta lungă, cu glugă în cap și cu un fanar în vârful unei trestii.

Și negustorul zise:

Pentru ce stai aci în piață, când vezi că toate prăvăliile sunt închise și toate mărfurile strânse?

Și tânărul pescar răspunse:

— N'am găsit nici un han în orașul ăsta și n'am nici o rudă ca să mă găzduiască.

— Nu suntem noi oare din acelaș neam cu toții, și nu ne-a făcut acelaș Dumnezeu? Vino dar cu mine, căci am o odae pentru musafiri.

Și tânărul pescar se ridică, și urmă pe

negustor acasă. După ce trecură o pădurică de rodii și intrară în casă, negustorul îi aduse apă de trandafiri într'un lighean de aramă, ca să-și spele mâinele, niște harbuzi copti, ca să-și stâmpere satea, precum și o farfurie de orez cu o bucată de friptură ca să ospăteze.

Și când isprăvi de mâncat și de băut, negustorul își duse în odaie musafirul și-i ură noapte bună. Pescarul mulțumì cum putu mai bine, sărută inelul pe care gazda îl purtă pe deget, și după ce se întinse pe covor și se acoperì cu plapuma de lână de miel negru, adormì.

Cu trei ceasuri înainte de a se face ziuă, și când afară e încă întuneric, sufletul său se trezi și-i zise :

— Scoală-te și du-te în odaia negustorului, chiar în odaia în care doarme, lovește-l, și ia-i aurul căci avem nevoie.

Pescarul se sculă și intră binișor în odaia gazdei ; pe picioarele negustorului erà un hanger recurbat și alături de el, pe o tablă, nouă pungi de aur. El întinse mâna și atinse hangerul, dar când îl atinse, negustorul

se trezi și smulgând hangerul din mâna pescarului strigă la el.

— Cu răul plătești tu binele? Vrei să mă ucizi pentrucă te-am găzduit și te-am ospătat?

Dar sufletul îi șopti: Ucide-l! și lovî până ce negustorul căzu, fură cele nouă pungi de aur, și o luă la fugă prin păduricea de rodii cu fața întoarsă către steaua care este steaua dimineții. Și când fură la o poștă depărtare de oraș, tânărul pescar se lovî în piept și zise sufletului:

— Pentru ce mi-ai poruncit tu, săucid pe negustor, și să-i fur aurul? Spune, dacă nu ești însuși Răul întrupat!

Dar sufletul lui îi răspunse:

— Mergi în pace! mergi în pace!

— Nu! strigă pescarul, nu mai pot să merg în pace, căci toate câte m'ai împins să le fac, mi se par îngrozitoare. Nici pe tine nu mai pot să te mai sufăr și trebuie să mă lămurești pentru ce te porți astfel cu mine.

Și sufletul îi răspunse:

— Când m'ai făcut să ies din tine și m'ai trimis în largul lumii, nu mi-ai dat o inimă.

și așa am învățat toate lucrurile aceste de cari mă bucur.

— Ce spui tu, îngăimă pescarul ?

— Pricepi tu foarte bine, ce spun, răspunse sufletul. Ai uitat oare că ți-am cerut inima, și n'ai vrut să mi-o dai ? Deci nu te mai îngrijii nici de tine, nici de mine ; ci mergi în pace, căci nu este durere de care să nu poți să scapi, nici bucurie pe care să n'o poți încerca.

Și, când auzi pescarul cuvintele aceste, îi zise sufletului :

— Da, ești într'adevăr Răul întrupat ; tu m'ai făcut să-mi părăsesc iubita, tu m'ai ademenit, și sufletul îi răspunse :

— Ai uitat că deslipindu-mă de tine și alungându-mă în lume nu mi-ai dat o inimă. Vino, să mergem în alt oraș, căci avem nouă pungi de aur, și avem cu ce petrece.

Dar pescarul luă cele nouă pungi și aruncându-le jos, le călcă în picioare.

— Nu, strigă el, nu mai vreau să știu de tine ; nu mai vreau să te întovărășesc nicăeri ; și cum m'am lepădat de tine altădată, mă lepăd și acum, căci te-ai pus rău cu mine.

Și întorcându-se cu spatele spre lună, scoase briceagul cu mânerul îmbrăcat în piele de viperă și începù să-și taie de sub picioare umbra aceasta a trupului, care este trupul sufletului.

Cu toate astea, sufletul nu se desfăcù de el, și fără să iă în seamă porunca lui îi zise:

— Farmecul învățat de vrăjitoare, nu mai are nici o putere asupra ta; de-acum nu te mai pot părăsi și-ți va fi cu neputință să te lepezi de mine. Odată în viață poți să-ți lepezi sufletul, dar dacă îl reiași trebuie să-l păstrezi până la moarte.

Tânărul pescar păli, mâinile i se sgârciră și strigă :

— Nu eră dară, o adevărată vrăjitoare, căci aceasta nu mi-ă spus-o !

— Nu ! răspunse sufletul, dar eră credincioasă celui căruia i se închină, și pe care îl va sluji totdeauna.

Și când văzù tânărul pescar că nu mai poate să-și lepede sufletul și că de acum va locui în el, un suflet rău până la moarte; căzù la pământ și plânse amar.

Și când se făcù ziuă, pescarul se ridică și zise sufletului său :

Am să-mi leg mâinile în așa fel, în cât să nu mai pot face ce-mi vei porunci tu; buzele mele le voi închide așa, încât să nu mai pot rosti ce vei vrea tu, și mă voi întoarce acolo unde stă iubita mea. Spre mare vreau să mă reîntorc, în micul golf unde obișnuște ea să cânte; s'o chem din adâncuri, să-i spovedesc cât rău am făcut, și cum te-ai purtat tu cu mine.

Și sufletul, ca să-l ademenească, îi zise:

— Dar cine-i iubita asta, a ta, de dorești atâta de aprig s'o revezi? În lume sunt făpturi mult mai frumoase decât ea. Sunt dănuțitoare în Samaris, cari joacă, ca toată felurimea păsărilor și animalelor. Picioarele lor sunt văpsite cu roșu, iar în mâini au clopoței de aramă pe care-i sună la orice mișcare. Ele râd și joacă și râsul lor e mai clar decât râsetul apei. Haide cu mine, și ți le voi arăta. De ce să te neliniștești, de ceace crezi că este păcatul? Ceeace e bun de mâncare, nu e făcut oare pentru a fi mâncat? Este vre-o otravă în ceace e dulce la băut? Nu-ți fie grije și hai cu mine spre alt oraș! Este un mic târg aproape de aci, unde sunt grădini sădite numai cu tulpine.

În una din ele vei vedea păunițe albe și păuni cu pieptul albastru. Cozile lor, când și le resfiră la soare, par niște tave de ivoriu sau de aur. Și aceea care îi hrănește, joacă de dragul lor când pe mâini și când pe picioare. Ochii îi sunt văpsiți cu antimoniu, iar nările ei fine, ca două aripi de rândunică. Într'una din mâini ține o floare săpată într'un mărgăritar. Ea râde dantând și brățările ce le poartă la picioare, sună ca niște zurgălăi de argint. Nu te mai neliniști, și vino cu mine în târgul acesta !

Dar tânărul pescar nu răspunse nimic sufletului; ci își închise cu pecetea tăcerii buzele, își legă cu o funie strâns mâinile, și se întoarse de unde venise în acelaș mic goif, unde iubita lui obicinuia să cânte. Sufletul lui încercă însă să-l ademenească mereu dealungul drumului; dar el tăcea, ne mai voinde să săvârșească nimic din câte îl sfătuiă, atât de mare eră puterea amorului care ardea în el.

Și când ajunse în sfârșit pe malul mării, desfăcù funia care îi legă mâinele, își înlătură de pe buze pecetia tăcerii și chemă mica sirenă. Dar ea nu răspunse chemării.

și rămase în adâncuri cu toate rugămintele lui.

Și sufletul își bătea joc de el, zicând :

— La drept vorbind, ce fericire este să iubești ?

Tu te asemeni cu un om care pe o vreme de secetă, ar vărsa apă într'o oală spartă. De ce să lași ceeace ai, când nu ți se dă în schimb nimic. Ar fi mult mai cu minte să mă ascuți, și să vii cu mine, căci eu știu unde se ascunde valea Plăcerii și ce se petrece acolo.

Dar tânărul pescar nu răspunse nimic sufletului, ci își făcù în crăpătura unei stânci o colibă de ramuri, și trăi în ea, tot timpul unui an. Și, în fiecare dimineată, chemă sirena, și la amiază iarăși o chemă, și seara pân' târziu, numele ei răsună încă pe buzele lui. Dar ea rămâne în adâncurile mării, și nicăeri nu putea s'o zărească, deși o căută și'n fundul peșterilor, și'n valurile verzi, și în mlaștinile lăsate de reflux și până și'n izvoarele ce isvoresc în adâncimile mării.

Și sufletul mereu îl ademenea, sfătuindu-l la rău, și șoptindu-i la ureche lucruri îngrozitoare.

Cu toate astea nu erà chip să-l învingă, atât de mare erà puterea amorului ce-l covârșea.

Și după ce se scurse anul, sufletul își zise: Mi-am ademenit stăpânul sfătuindu-l de rău și amorul lui a fost mai tare decât mine. Acum am să-l ademenesc altfel, sfătuindu-l de bine, și atunci poate se va învoi să vină cu mine.

Deci agrăi din nou pe pescar, zicând :

— Ți-am zugrăvit toate bucuriile lumii, și tu ai rămas surd la glasul meu. Îngădu-mi acum să-ți zugrăvesc durerile ei, și poate că te vei învoi să mă ascuți. Căci, la drept vorbind, Durerea este regina lumii, și nimani nu scapă de mrejele ei. Sunt văduve veșmântate în purpură, și altele în zdrențe. Ici colo, prin mlaștini, umblă leproșii, și sunt fără milă unii pentru alții. Cerșetorii rătăcesc pe drumuri cu traștele goale. Pe străzile orașelor umblă Foametea, și Ciuma stă pe pragul tuturor porților. Vino cu mine, să mergem să îndulcim toate suferințele aceste; și să încercăm să le stârpim de pe lume. La ce bun să stai aci, și să-ți chemi mereu iubita, când rămâne surdă la chema-

rea ta ! Și apoi ce este Amorul, de pui atâta preț pe dânsul ?

Dar tânărul pescar nu răspunse nimic, atât de mare erà puterea amorului ce-l covârșea. Și în fiecare dimineată chemà sirena, și la amiază iarăși o chemà, și seara până târziu numele ei răsună încă pe buzele lui. Dar ea, rămâneà în adâncurile mării, și nicăeri nu puteà s'o zărească, oricât o căută; și'n afundul râurilor, și'n văile ce se ascund sub talazuri, și în valurile ce se împurpură noaptea, și'n cele albite de zori.

Și după ce se scurse și al doilea an, spre seară, când pescarul stà singur în coliba lui, sufletul îi zise :

— Ascultă ! te-am încercat cu răul, și apoi te-am încercat cu binele, și am văzut că amorul tău e mai tare decât mine. De aceea, de acum te voiu lăsa în pace; numai, te rog să-mi îngădui să intru în inima ta, așa, ca să mă fac numai un trup cu tine, ca altădată.

— De sigur că îți îngădui răspunse pescarul, căci atâta vreme cât ai rătăcit prin lume, fără inimă, mult trebuie să fi suferit.

— Vai ! dar pe unde să pătrund, strigă su-

fletul, când în inima ta nu mai e loc de atâtă amor!

— Și cu toate aceste, aș vrea să te pot ajuta! zise pescarul.

Și, pe când vorbea, un țipăt dureros veni dinspre mare, un țipăt la fel cu acelea pe cari le aud oamenii, când a murit un copil al mării. Și tânărul pescar sări ca ars de sub coperișul colibeii, și alergă la țărmul mării, unde talazurile negre se năpusteau purtând pe crestele lor ceva mai strălucitor decât argintul. Era ceva alb ca spuma, și lucrul acela alb, plutea ca o floare deasupra valurilor. Și un vârtej fură lucrul acesta valurilor și spuma îl răpi vârtejului, aruncându-l țărmului care îl primi pe nisipul cald și tânărul pescar văzù, atunci, zăcând la picioarele lui, trupul micuței sirene moarte.

Plângând, ca un om pe care îl doboară durerea, îngenunchie pe țărm lângă dânsa, și sărutându-i purpura înghețată a buzelor, se jucă cu inelele umede ale părului ei galben ca chihlimbarul. Plângând se plecă asupra moartei, și luând-o în brațe, o strânse la pieptul lui. Umede erau buzele ei, și el le

sărută prelung. Sărat erà părul ei, ca mie-rea de galben, dar el își afundă fața în el și-l sărută cu amar. Și când se plecă și-i sărută ploapele închise, năreasma aerului liber și sălbatec ce se irosi din ela, i se părù mai puțin sărată decât lacrimile lui.

Plângând îngenuchie, în fața moartei, și se pocăi. În scoicele urechelor ei își vărsă vinul amar al tristei lui povestiri. Luă micuțele ei mâini și încalzindu-le, își înconjură gâtul cu ele. Apoi rămase așa lângă moartă, plângând, și amară, amară erà bucuria lui nebună și plină de o stranie ferire suferința.

Și în timpul acesta neagra mare se apropiă și alba spumă se tânguiă ca un lepros. Cu albele-i ghiare de spumă marea se întindea pe țarm. Din palatul regelui mării mai străbătù un țipăt de jale, și în depărtări deasupra valurilor, tritonii treziră văzduhul, buciurmând în trompele lor.

— Fugi, zise pescarului sufletul, căci marea urcă, din ce în ce, și dacă mai întârzii te va înecă. Fugi! căci mi-e frică văzând, că inima ta stă închisă iar sfaturilor mele, de atâta amor. Fugi! și caută-ți un adă-

post ! Căci drept îți spun, că nu mai vreau să plec și pe cealaltă lume, singur fără tovarășia unei inimi !

Dar tânărul pescar n'asculta ce-i spune sufletul ; și plecându-se pe fața sirenei, îi zise :

— Amorul e mai presus decât Înțelepciunea, mai scump decât Bogăția, mai frumos decât fiicele pământului. Focul nu-l poate mistui, nici apa nu-i poate potoli setea. Te chemam în fiecare zori, și tu ai rămas mută chemărilor mele. Luna m'a auzit chemându-te și tu nu m'ai auzit. Am avut nenorocul să te părăsesc și să umblu în lume ! Și cu toate aceste amintirea ta locuie în mine, tot mai chinuitoare, cu toate că am încercat și răul și binele. Și acuma că ești moartă, nu-mi mai rămâne decât să mor și eu !

Și sufletul îl rugă în zadar să fugă, dar el nu voiă atât de mare eră amorul ce-l covârșea. Și marea urcă, urcă mereu, cercând să-l acopere cu talazurile ei. Și văzând că i se apropie și lui sfârșitul, acoperi cu sărutări bune buzele înghețate ale sirenei și inima se rupse în el.

Și, cum prin atotputernicia Amourului se

rupea inima, sufletul găsind o cale slobodă, întră în sfârșit, și se uni din nou cu ea, ca în vremea dedemult.

Și marea urcând, acoperi cu valurile ei trupul tânărului pescar.

Și, dimineța, preotul veni să binecuvân-teze marea căci fusese întărâtată peste noapte. După el, păseau călugării și cântă-reții, cu lumânări aprinse și cățui cu mires-me, iar pe urma lor grămada norodului.

Și, când preotul ajunsese pe țărm, văzù pe tânărul pescar culcat între două valuri, cum strângea încă la pieptul lui, trupul neînsu-flețit al micuței sirene. Cu fața încruntată, atunci se dete înapoi, și făcându-și semnul crucii strigă :

— Nu voiu binecuvânta marea, nici nimic din ce e al ei. Blestemat fie norodul mării și acei ce au legături cu dânsa. Iar pe acel ce pentru iubita lui, a nesocotit cinstea ce se cade lui Dumnezeu, și care zace acum lo-vit de mânia cerului cu zina lui blestemată, luați-l împreună cu tovarășa lui, și îngro-pați-i în cimitirul blestemaților fără a le pune cruce pe mormânt, nici un alt semn,

să nu se mai știe unde au fost îngropați. Căci blestemați au fost cât au trăit, și blestemați vor fi după moarte.

Și norodul făcù după cum a poruncit preotul, îngropându-i în cîmîtirul blestemaților, unde dulcea iarbă verde nu crește niciodată.

*

Și după ce se scurse al treilea an, într'o zi de sfîntă sărbătoare, preotul intră în biserică pentru a arăta norodului rămîile Mîntuitorului și a-i vorbi de mânia divină. Dar cum își petrecuse sfintele odăjdii și se pregătise să slujească, de odată văzù că altarul era împodobit cu flori ciudate și necunoscute lui. Stranii erau florile aceste neobicei-nuît de frumoase, și frumusețea asta îl tulbură, mireasma lor i se părù neînchipt de dulce, iar inima i se înveseli fără să-și poată da seama pentru ce.

Și după ce deschise tabernacolul și cădelniță sfintele daruri, închise în el, după ce arăta norodului anafora și o acoperi din nou sub vâlul vălurilor, își începù predica în care voiă să vorbească despre mâna divină. Dar frumusețea florilor îl tulbură cu mireasma lor îmbătătoare, și așa de dulce era

mireasma albelor flori, încât în loc să vorbească despre mânia divină, alte cuvinte îi eșiră din gură, și vorbi fără să vrea despre zeul acela, căruia îi zice Amor.

Și când isprăvi de vorbit, norodul plângea, iar preotul intră în altar cu ochii umezi de lacrimi. Bătrânii parohiei, intrară și-l desbrăcară, el privi lung și-i întreabă :

— Ce flori sunt acele ce împodobesc altarul și de unde sunt ?

Și ei răspunseră :

— Ce flori sunt ; nu știm să-ți spunem, dar sunt culese din țintirimul osândiților.

Și preotul înfiorându-se, se închîse în casă, și începù să se roage.

Și dimineța, când aproape se mijia de ziua eși cu călugări și cantori, cu purtătorii de lumânări și de cădelniți și cu întregul norod după dânsul. Ajuns pe țărm cu întregul alai, binecuvântă marea și toată viața sălbatică din fundurile ei. Binecuvântă și pe fauni, precum și toate vietățile și sălbătăciunile ce trăese și mișună prin păduri privind cu ochii lor strălucitori printre umbrarele copacilor, în sfârșit binecuvântă toată făptura făcută de Dumnezeu,

fără să uite pe nici una, și norodul eră mulțumit și nebun de bucurie.

Și din ziua aceia, nici un fel de floare nu mai odrăslì în câmpul osândiților și țintirimul rămase pustiu de flori ca mai înainte.

Și niciodată de atunci, norodul mării nu mai venì în golf, căci plecase să se așeze în altă țară din nemărginita împărăție a valurilor.

PETRONIU VEACULUI AL XIX-lea

OSCAR WILDE

Vă aduceți aminte de *Petroniu* din romanul „*Quo vadis*“ al lui *Sienkiewicz*?

Artistul și aristocratul *arbiter elegantiarum* al epocii neroniane a rămas veacuri întregi ca icoana favorită a poeziei, — rece și indiferentă pentru durerile vulgului înglodat în mizeriile vieții.

În mijlocul orgiilor, cari pot îngrozi astăzi imaginațiile cele mai puține timide, — în mijlocul cruzimilor, cari au cerut atâția martiri ai lumii creștine, — elegantul autor al *Satyricon*-ului își păstrează zâmbetul de conștiința superiorității sale de artist, — și grija de a nu i întuneca reputația de infailibil *arbiter elegantiarum*.

Și între creștinismul, pe de o parte, ce se pregăteă să eucerească omenirea, și pe care și-l închipue ca „îndatorirea de a *iubi* pe toate slujeniile, cu nasuri strivite, ochii încrușișati și ceafă lată“,—și, pe de altă parte, tiranul degenerat, care își coboră purpura imperială pe arena din circ, ca, în eunună de poet, în razele de foc ale Romei în flacări, să cânte cu lira de aur în mână, înaintea unei lumi de selavi, — Petroniu tot e mai aproape sufletește de Neron...

Chiar când Neron „se însoară“, *în public*, cu un eunuc hânăr și frumos, — poetul artei pure, zice Suetoniu, găsește numai o ironie: „dacă Domițiu tatăl lui Neron, și-ar fi găsit numai astfel de soție, omenirea ar fi fost mai fericită“...

Iar când furia sângeroasă a stăpânului începuse să-i periclitizeze eleganța vieții, — el știe să apună într'un dăcor de feerie: în mijlocul prietenilor și al admiratorilor, la o masă încărcată de bucate alese, de vinuri scumpe, de flori, în sunetul muzicii, înconjurat de slave tinere, frumoase și.. goale, cu cupe prețioase în mână, alături de cea mai frumoasă iubită... sclavă..., — vâna e

tăiată de un medic meșter, și viața se strecoară pe nesimțite în picături de sânge, cari se amestecă cu sângele iubitei ce-l urmează „dincolo“... în priveliștea sculpturală a jocului copilelor blonde și a flăcăilor bronzați...

Și tiranului i se trimite vestea, pregătită cu iscusință :

...E în viață ceva ce nu mai pot suferi. „O, rogu-te, nu crede că mă înspăimântă, că „ți-ai omorât pe mama, pe soția, pe fratele, „că ai dat foc Romei, c'ai trimis în infern „pe cei mai buni bărbați ai Statului. Nu, „strănepoate al lui Cronos ! Moartea — e „destinul muritorilor, și altceva nu putem „aștepta dela tine. Dar încă ani întregi să-mi „chinuse urechile cu cântecele tale; să văd „pânțele tău domitian, pe picioare subțiri, „cum saltă în dans; să ascult declamația „ta, poemele tale, — nenorocitul poet de „mahala, — iată ce întrece puterile mele, „și mi-a deșteptat dorul de moarte !... Fii „sănătos, dar nu mai cântă; omoară, dar „nu mai serie versuri; otrăvește, dar nu „mai dansă; să dai foc la cetăți, dar nu mai „pune mâna pe citără, — acesta este ulti-

„mul sfaț prietenesc, ce ți-l dă *arbiter e'legantiarum*“...

Artă pentru artă!...

Două milenii această imagine a inspirat pe poeți; două milenii viața literară produce copii și... caricaturi mai mult sau mai puțin reușite, ale nemuritorului *arbiter elegantiarum*; două milenii, în anumite epoci, toate inimile pustiite, toți creerii seci, își ascund sărăcia și indiferența față de durerile mari și adânci ale lumii sub aforismele înflorite ale autorului *Satyricon*-ului asupra frumosului în sine și a *artei pure*...

Și după două milenii spiritul elegantului tovarăș al lui Neron par'că a găsit o nouă întrupare în toată splendoarea unui poet de geniu :

...Nu există cărți morale sau imorale.
„Sunt numai cărți bine scrise și rău scrise.
„Atâta tot“...

„Un artist nu trebuie să aibă simpatii
„etice. Simpatiile etice ale artistului nu
„sunt decât o neertată înflorire de stil“...

„Arta nu are scopuri practice“...¹⁾

Artă pentru artă !...

O, cât ni sunt de cunoscute aceste motive, cari găsesc răsunet, ca monedă de schimb, și pe paginile chlorotice ale „Viații Nouă“ a d-lui O. Densusșianu, și în foiletoanele pretențioase ale d-lui Lovinescu și chiar din când în când în cadrul atât de sănătos, îndeobște, al „Luceafărului“ din Budapesta !...

Aceasta e teoria curentă, — comodă atât pentru a combate „idei subversive“, cât și pentru a justifica nedreptățile străvechi.

Dar „petronizanții“ noștri n'au curajul să mărturisească ce se ascunde în dosul „artei pure“, — *Oscar Wilde* nu are astfel de slăbiciuni, — din înălțimea gloriei sale mondiale, la care a ajuns de tânăr, el ne declară, că nu vrăa să poarte jugul moralei vulgare, — căreia se închină „mulțimea stupidă“.

„Majoritatea omenirii, — spune el, — își otrăvește viața printr'un *altruism* nesănătos și exagerat“.

Acest *altruism* ne face să glorificăm munca, și să ne aservim intereselor mul-

¹⁾ *Oscar Wilde*, — „A preface to *Dorian Gray*“, *Fortnightly Review*, 1891, v. 49, p. 292 urm.

timii: „un nămol de stupidități s'a spus în ultimele vremuri asupra înrâuririi înălțătoare a muncii“, — pe când scopul adevărat al vieții nu e munca, ci *răgazul perfecționat*, — „cultivated leisure“; acest „cultivated leisure“ — înseamnă posibilitatea de a crea frumosul, — de a cęti creațiuni frumoase, sau pur și simplu de a gusta frumusețele naturii“. O creațiune artistică nu trebuie să se preocupe de nevoile poporului, fiindcă, atunci „artistul încetează de a fi artist și se transformă într'un meseriaș caraghios sau plictisitor, într'un negustor cinstit sau necinstit... Arta nu trebuie să tindă să fie accesibilă mulțimii. Când mulțimea spune, că o creațiune este fără înțeles, — asta înseamnă că artistul ne-a dat o operă frumoasă și nouă; când mulțimea ne spune, că artistul e *imoral*, — el ne-a dat o operă frumoasă și *adevărată*... Mulțimea e un despot, ce vrea să ne strivească sufletul și trupul... o adunătură de dobitoace, oarbe, surde, respingătoare, caraghioase, grave și nerușinate“... ¹⁾

¹⁾ *Oscar Wilde*, — „Intentions“, London 1891, p. 189 urm.

Dispreț pentru muncă, dispreț pentru aceea multime, care silită să trăiască din muncă, să-și schilodească mâinile cu bătă-turi, și — oroare! — să asude, — exaltare a *trândăviei elegante*, consacrate cultului „Frumosului“, — departe de viața de mi-zerii și lupta ce due „animalele feroce și caraghioase“...

Asta-i „artă pentru artă“, — cum o înțe-legea Oscar Wilde.

Cetiți, de pildă, nuvela lui, foarte sug-estivă: „Crima lordului Arthur Savile“¹⁾, — care ne zugrăvește viața de „trândăvie elegantă“ emancipată de morala „mulțimii stupide“.

Tânărul lord Arthur Savile e în ajun de a se căsători cu frumoasa lady Sybila Mor-ton. Dar la o „recepțiune“ în lumea mare, un „chiromant“ de salon îi *cetește* „în li-niile“ mâinii drepte destinul: e predestinat să asasineze un om.

Lordul Savile e adânc turburat. Il îngro-zește, credeți, fatalitatea, care îl condamnă să răpească viața unui om? Nu! Dar el nu

¹⁾ Traducere franceză: „Le crime de Lord Arthur Savile“, Paris, P. V. Stock, 1905.

vreă ca această fatalitate să-i tulbure „simfonia vieții“ după nuntă; estetica îi impune sarcina de a lichida *întâiu* această prescripțiune a destinului, — pentru ca apoi să nu intervină vre-o notă discordantă în acordurile eteree ale „trândăviei elegante“, alături de frumoasa lady Sybila Merton...

Și Oscar Wilde ne descrie, — cu toată solemnitatea, demnă de un astfel de înalt subiect, și cu o profunziune de detalii, — cum tânărul și elegantul lord Savile încearcă să otrăvească o mătușă, „buna lady Olem“, pe care el „totdeauna a iubit-o foarte mult“, apoi să distrugă, cu ajutorul unei mașini infernale, pe un unchiu, „bunul și savantul decan de Chichester“, — pe care iarăși l'a respectat și l'a iubit în totdeauna; — în sfârșit, are norocul de a arunca în Tamisa pe însuși „chiromantul“, care i-a descoperit destinul...

Mustărări de cuget?

Cetiți sfârșitul nuvelei:

Au trecut câțiva ani. Lordul Savile e de mult însurat cu frumoasa lady Sybila, și „ei — ne spune autorul, au conservat toată tinerețea de sentiment“. Doamna primește

în vizită pe nobila lady Windermere, care își permite o glumă la adresa „chiromanției“.

— „Să nu vorbiți, lady Windermere, în contra chiromanției, — îi spune grațioasa gazdă: acesta e singurul lucru în privința căruia Arthur nu permite glumele...”

— „Nu vrei să spui, Sybila, că dânsul crede în chiromanție?”

„— Intrebați-l, lady Windermere,—iată-l.

„Lordul Arthur intră, în adevăr, cu un buchet de trandafiri galbeni în mână, însoțit de cei doi copilași ai lui cari joacă în juru-i.

„— Lord Arthur?”

„— La ordine lady Windermere.

„— Ai curajul să-mi spui, că crezi în chiromanție?”

„— Sigur, — zise tânărul zâmbind.

„— Și pentru ce?”

„— Pentrucă îi datorese toată fericirea vieții mele, — murmură el, răsturnându-se într'un jilt de trestie.

„— Cum așa, mon cher?”

„— Sybila, — fu răspunsul, — și el își întinde trandafirii către soția sa, privind-o în ochii viorii“...

Rar un om în viață se poate bucura de acea glorie mondială cu care soarta l'a dăruit pe Oscar Wilde.

Încă tânăr, el ajunge idolul celei mai aristocratice societăți din Europa. Fiecare nouă scriere a lui e un mare eveniment literar. Piesele lui, rînd pe rînd, au un succes nebun pe scenele cele mai glorioase ale Londrei: „Lady Windermere's Fan“, „A Woman of no importance“, „The ideal Husband“, și „The importance of being Earnest“, nu mai dispăreau de pe afișe, și teatrele tot gemeau de lume. I se ridicau statui, și fiicele blonde ale Albionului blazonat le încununau cu flori...

Ca și prototipul său din epoca neroniană, acest cântăreț al „artei pure“ ajunge *arbiter elegantiarum* pentru odraslele celei mai mîndre aristocrații a Europei: coloarea și croiala hainelor lui, forma ce dădea el cravatelor sau pălăriilor sale, numărul de bumbi la mînuși, precum și parfumurile sale favorite, menuurile meselor sale, precum și atelajele sale fantastice, — îndată erau considerate ca ultima expresiune a eleganței, și primite ca lege de toți descen-

denții cruciaților și ostașilor lui Wiliam Cuceritorul..

Și poetul „trândăviei elegante“, se pătrundeă tot mai mult de misiunea sa de preot al „artei pure“, — și mândru, simția un dispreț tot mai adânc pentru toată lumea „grosolană“ a muncii și a suferinții, — „turma stupidă de idioti“, — „animalele feroce și caraghioase“...

Și deodată un groaznic crash!... Un proces scandalos, peripețiile căruia nu pot fi descrise, o acuzare scârboasă de crimă în contra naturii, — condamnare, lanțuri, închisoare, ani întregi...

În societatea engleză, în care un om ca Parnell, „regele neîncoronat al Irlandei“ își zdrobește cariera și moare de durere, fiindcă e dovedit de adulter, — în societatea, care a știut să inspire și Americanilor atâta respect pentru forme, încât zilele acestea otelierii New-Yorkului își refuzau ospitalitatea lui Maxim Gorki, fiindcă îl însoțea o femeie, cu care nu-l lega cununia, — e lesne de înțeles ce efect a trebuit să aibă în

astfel de societate această catastrofă morală...

Nu numai dispare însuși numele lui Oscar Wilde din vitrinele librarilor și de pe afișele teatrelor, nu numai nimeni nu mai poate îndrăzni să-l pronunțe în saloane, dar e un scandal simpla amintire a titlului vreuneia din acele opere ale „monstrului“, cari cu câteva luni înainte provocau entuziasmul nemărginit al aceleiași societăți!

Oscar Wilde nu e numai dat jos de pe pedestalul lui de geniu, și condamnat la *munca silnică*, — el pentru care orice muncă e un blăstăm, — destinul „mulțimii stupide de iloți“, — dar e condamnat să piardă legăturile cele mai sacre cu viața: mama lui moare zdrobită de durere, peste câteva luni o urmează în mormânt și soția lui, — și fiii săi, — cu cari societatea păzitoare moralei înalte, nu-i mai permite vre-o întrevvedere, — la majoritate sunt silii să-și ascundă numele pătat în zidurile unei mănăstiri (Wilde aparține unei familii de catolici).

Dar viața fizică nu se stinge, cel ce a fost

Oscar Wilde continuă a trăi în mizerabilul „ocnaș No. 33“ din Reading :

„We tore the tarry rope to shreds
 „With blunt and bleeding nails...
 „We sewed the saks, we broke the stones
 „We turned the dusty drill ;
 „We banged the tins and bawled the
 hymns

„An sweated on the mill :
 „But in the heart of every man
 „Terror was lying still“...¹⁾).

(„Noi desfăceam otgoane cătrănite, cu saci, sfărnam pietre ; cântam imnuri, asudând la morișcă ; însă în inima fie-căruia mută zăceà groaza“...)

Viata par'că s'a însărcinat cu tot dina-dinsul să supună unui sever examen concepția „trândăviei elegante“...

Care a fost rezultatul examenului ?

Răspunsul îl găsim în confesiunea ce autorul însuși al acestei concepțiuni a scris-o

---

¹⁾ The Ballad of „Reading Gaol“.

în cei doi ani de muncă silnică în închisoarea de Reading, sub sumbrul titlu: „De Profundis“¹⁾).

Înainte de a intra în această închisoare, Oscar Wilde, după condamnare, a trebuit să trăiască o scenă care apare ca simbolul rupturii sale cu trecutul de eleganță. Iată cum el însuși ne descrie această scenă:

„Totul în tragedia mea a fost hidos, meschin, respingător, *lipsit de stil*: însă și haina ne face *caraghioși*... Suntem niște clowni cu inimi zdrobite... La 13 Noembrie 1895 am fost adus din Londra aici. În aceeași zi, între orele două și două și jumătate, a trebuit să aștept pe peronul gării din Clapham, în haina de pușcăriaș, în lanțuri, sub privirile trecătorilor. Eram o privescică caraghioasă: văzându-mă, oamenii începeau să râdă; fiecare tren mărea cereul de curioși; nimic nu putea întrece cheful lor (*their amusement*). Acestea firește, înainte de a se ști cine sunt.

¹⁾ *Oscar Wilde*, — „De Profundis“, Methuen and Co., London 1906 (a fost tipărit numai după moartea autorului).

„Iar când au aflat, au început să râdă și „mai tare. Și mai bine de jumătate de ceas „am stat acolo, sub ploaia cenușie de Noem- „brie, înconjurat de mulțimea ce-și bătea „joc de mine“...

Cine a trecut prin astfel de momente, nu mai poate păstra credința în „trândăvia e-legantă“, în puterea înălțătoare a „Frumo- sului pur“, deasupra mizeriilor vieții, — i se impune „revizuirea conștiinței“, cu atât mai mult cu cât Oscar Wilde nu poate a- rușca altora vina nenorocirilor sale, și nu poate să nu-și dea seama de cauza adâncă a acestor nenorociri :

„Eu însumi sunt cauza pieirii mele... „Zei mi-au dat aproape tot ce se poate dori. „Dar eu mi-am permis să duc viața într'o „lungă trândăvie, stupidă și sensuală. Imi „plăceă să fiu *flâneur*, un spilculit, un om „de modă. Mă înconjuram de caractere „mici și de spirite ușoare... *Viața altora* „mi-a ajuns cu totul indiferentă. Căutam „numai plăceri... Și am permis plăcerilor „să mă domineze... Și am ajuns la o groaz- „nică decădere...

...„După trei luni am pierdut pe mama. „Nimene nu știe cât am iubit-o și am vene-

„rat-o. Moartea-i mi-a fost groaznică, însă
„eu altă dată print al cuvântului, nu am cu-
„vinte pentru a-mi exprima durerea și ru-
„șinea. Ea și tatăl meu mi-au lăsat un nu-
„me, pe care ei l’au făcut nobil și cinstit,
„nu numai în literatură, artă și știință, --
„ci și în istoria țării mele, și în dezvoltarea
„ei națională. Eu am aruncat asupra aces-
„tui nume o pată neștearsă în veci: eu l’am
„prefăcut într’o poreclă urâtă pentru mul-
„țime, l’am târât în glod, l’am făcut sino-
„nim de bestialitate și nebunie“...

Mai jos nimeni nu mai poate cădea în
conștiința de sine, și botezul suferinței mo-
rale și al umilirii transformă pe poetul din
„jeunesse dorée“ de altă dată, în propovă-
duitorul sumbru al rolului moral al sufe-
rinții și al durerii :

„Am trăit altă dată în întregime numai
„pentru plăceri. Fugeam de suferință și de
„durere, în toate formele ; le uram, vedeam
„în ele manifestări de imperfecțiune ; ele
„nu intrau în planurile vieții mele, *nu a-*
„*vea nici un loc în filosofia mea.* Maică-
„mea, îmi cită adesea versurile lui Goethe,
„scrise de Carlyle pe paginile unei cărți, ce
„i-a dat-o altă dată, și traduse de el astfel :

„Who never ate his bread in sorrow,
 „Who never spent the midnight hours
 „Weeping and maling for the morrow,—
 „He knows you not, ye heavenly powers.

(Cel ce nici odată nu și-a mâneat pânea în durere, și nici odată n'a petrecut orele de noapte așteptând, în lacrimi, dimineata, — acela nu va cunoaște puteri ale cerului).

„Aceste versuri le cită nobila regină a Prusiei, — pe care Napoleon o trată cu a-tăta grosolănie brutală, — în mijlocul u-milinții și în exil: aceste versuri le cită adesea maică-mea în durerile ultimilor sale zile. Eu refuzam cu desăvârșire să recunosc imensul adevăr ce-l ascund ele. Ii repetam, ca răspuns, că n'am nici o dorință de a-mi mâncă pânea în durere; nici să-mi petrec nopțile așteptând în lacrimi zorile amare...

„In dosul bucuriei și al veseliei poate fi un temperament grosolan, aspru și respingător. Dar în dosul durerii, e totdeauna durerea... todeauna o inimă.. In durere e o realitate intensă, extraordinară... Nu e o singură ființă nenorocită, închisă aici împreună cu mine în acest mizerabil lăcaș,

„care să nu fie în raport simbolic cu taina vieții. Fiindcă taina vieții e suferința“.

Din cauză aceasta, dărâmându-și templul egoist al „artei pure“ cel ce altă dată judecă pe cei umiliți ca o turmă stupidă de i-loți, „animalele feroce și caraghioase“, — vede în ei pe depozitarii adevărului moral suprem :

„Sărmanii sunt mai înțelepți, mai miloși, și mai blânzi, mai simțitori decât noi (cei „din societate)“, zice el, — și e interesantă „pentru un condamnat la munca silnică „motivarea acestei afirmări :

„*In ochii lor închisoarea e o tragedie în viața unui om, o nenorocire, o năpastă, — ceva ce are drept la simpatia altora... Ei totdeauna vorbind de un pușcăriaș întrebuințează cuvântul de nenorocit, — și acest cuvânt coprinde înțelepciunea perfectă a iubirii. Pentru oamenii din societatea noastră, e cu totul altfel, — pentru ei închisoarea face din om un paria. Eu, și alții ca mine, — n'avem, în ochii acestora dreptul nici la aer, nici la soare. Prezența noastră le strică plăcerea“.*

Și Olimpianul indiferentist, căzut la fun-

dul vieții sociale — isbucnește în contra egoismului „societății“!

„Societatea își aroagă dreptul de a supuna pe individ la groaznice pedepse... Dar odată pedeapsa primită, ea îl lasă pe om cu sine însuși — adică toemai în momentul, când se naște pentru ea cea mai înaltă datorie către cel pedepsit. Li e, în adevăr, rușine, de actul ei, ea fuge de cei pe cari i-a pedepsit, cum noi fugim de creditorul, pe care nu-l putem plăti, sau de omul, căruiă i-am pricinuit o nenorocire ireparabilă“...

Gândul unui poet, — chiar atunci când e în lanțuri și poartă haina de ocaș, — nu poate să nu fie preocupat de problemele artei. Dar câte de departe e concepția lui de aceea a „trândăviei elegante“! El, elegantul, privilegiatul și egoistul, ateul și păgânul, din Parnasul descendenților din cruciați,—vede întruparea ideală a artistului... în Crist!..

„Locul lui Crist e sigur între poeți... Morala lui e toată de simpatie, cum trebuie să fie morala (înainte se ridică în contra „altruismului nesănătos“!...). Dacă el nu ar fi spus nimic mai mult decât aceste cuvinte: *greșelile îi sunt iertate, fiindcă ea*

„mult a iubit, — încă face să mori, — pen-
„trucă au fost spuse... Pentru el fiecare om
„e o excepție, — e un scop în sine... Și face
„să trăiești numai pentru a putea spune a-
„ceastă frază : *cel dintre voi care e fără pă-*
„*cat să arunce piatra dintâiu...* Trebuie să
„fii în închisoare ca să-l înțelegi pe Crist,
„și pentru aceasta, poate, face să nimerеști
„în închisoare“...

Nu degeaba, singura operă de artă scrisă
de Oscar Wilde, după ce l'a lovit nenoroci-
rea a fost „Balada închisoarei din Reading“,
— care în loc de numele autorului, poartă
numărul său de pușcăriaș : „Ocnășul No.
33“¹⁾.

E cea mai puternică, mai feroasă protes-
tare în contra pedepsei cu moartea și a sis-
temului întreg penitenciar, — din toată li-
teratura universală („arta nu are scopuri
practice“, scria el cu câțiva ani înainte, în
„prefața la Dorian Gray“. O !):

„Aici sunt biciuiți cei slabi, aici sunt bă-
„tuți cu vergi săracii cu duhul, și împovă-
„rați cu munca peste puterile lor moșnegii

¹⁾ C. 33.—„The Ballad of Reading Gaol“,
L. 1898.

„și copiii. Unii își perd mântiile, alții sunt
 „otrăviți și mai rău de mânie și ură, și ni-
 „meni nu îndrăznește să arunce o vorbă.
 „Fiecare celulă îngustă locuită de noi, e o
 „gaură întunecoasă plină de putoare înădu-
 „șitoare, în ferestrele îngrădite cu fier bate
 „sufnul miasmatic al morții. Și toate în om
 „afară de poște, se prefac aici în pulbere...

Au trecut doi ani de suferinți și înjosire,
 s'au deschis, în sfârșit, porțile groazniciei
 închisori,—și bietul poet crede că nu-și face
 iluzii asupra celor ce-l așteptau dincolo de
 pragul lor: „De Profundis“, — scrisă în în-
 chisoare, — se isprăvește cu următoarele
 rânduri:

„Societatea, așa cum noi am constituit-o
 „nu va avea nici un loc pentru mine; dar
 „Natura, ale cărei ploi dulci cad asupra
 „dreptilor ca și asupra nedreptilor, va avea
 „crăpături în stânci, în cari mă voiu ascenda,
 „și văi tainice, în tăcerea cărora voiu putea
 „să plâng fără să fiu supărat de nimeni. Ea
 „va aprinde stele sub bolta nopții, pentruca
 „să pot umbla, fără a mă împiedica în în-
 „tunerie, și ea va trimete vântul să sufle pe
 „ummele pașilor mei, ca nimeni să nu mă
 „poată urmări; ea mă va spăla în apele sale

„mari și mă va însănătoșă cu ierburile ei
„amare“...

Vai, sărmanul visător!

În zilele noastre natura nu oferă adăpost
pentru visuri de poet, dacă nu se prezintă
titlurile cuvenite de proprietate...

Realitatea l'a aruncat pe Oscar Wilde în
unul din cele mai mizerabile cartiere ale Pa-
risului, în luptă cu mizeria cruntă, fără mij-
loace, fără rude, fără prieteni și cunoștinți.
Spre culmea nenorocirii, l'a părăsit și ins-
pirația poetică („Balada închisorei de Rea-
ding“ e ultima lui creațiune)...

Bolnav, îmbătrânit înainte de vreme, el
suferea de foame și de frig; gonit în stradă
pentru neplata chiriei din vizunia de cerșe-
tor ce ocupase. — el a fost silit să cerșească
în scrisori ajutorul vechilor prieteni, — și
scrisorile adesea rămâneau fără răspuns...
Biografia ne-au păstrat un detaliu îngrozitor:
într'o zi nenorocitul a fost silit să-și
vândă dinții falși, ultimul obiect de valoare
ce-i rămăsese...

În sfârșit, a venit moartea izbăvitoare
(La 30 Noiembrie 1900), — a trebuit să fie în-
mormântat într'o cămașă de pomană: nu
mai avea nici una!...

Arbiter elegantiarum, dela pragul veacului al XX-lea care nu poate să meargă la bae și să-și schimbe cămașa!...

Istoria ne-a păstrat icoana unui Petroniu încununat de slavă, bogat și puternic, tovarășul jocurilor și al cântecelor princiare — care chiar moare în aerul îmbălsămat al unei săli de prânz, în sunetul muzicii, în vederea dansurilor plastice, alături de o frumoasă selavă, — una din acele ce l'au ajutat în cultul „Frumosului în sine, departe de lumea de mizerie și muncă, — „iubită“, care l'a urmat și dincolo de mormânt...

Dar un Petroniu, un preot al artei pentru artă“, — un Petroniu, desprețuitor al lacrimelor și al sudoarei turmei de iloți, aruncat în glod și călcat în picioare de toți copârtașii în „trândăvie elegantă“; un Petroniu flămând și gol, tremurând de frig; un Petroniu murdar, fără cămașă; un Petroniu gonit în stradă, și bolnav, fără dinți, silit, în loviturile ploaiei de toamnă, să pândească la intrarea cafenelelor să „tapeze“ cu cinci franci „o brută feroce și caraghioasă“..

O!...

Acest spectacol ni l'a dat proza realității, în acest început de veac...

Viața reală par'că a voit să facă o erudă experiență pentru a ne dovedi, — cu argumente la cari nu se află răspuns, — că formula „Artei pentru artă“ e numai o minciună, o închipuire a egoismului sătulului, a triumfătorului vieții, — în urma lui în contra celor ce-l acuză prin însăși durerile și suferințele lor... „Dar durerea îți aruncă jos masca“, — ne spune nenorocitul ocnăș din Reading...

Oscar Wilde și-a ispășit toate păcatele. Nu vorbesc aci de faptele ce i-au atras fulgerele legii, — ci de teoriile lui egoiste și dușmănoase pentru mulțimea celor ce zidesc viața prin durerile și munca lor, — teorii, ce îmbracă haina strălucitoare a *culturii pentru arta pură*...

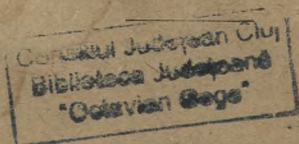
Cel ce a început așa cum a început Oscar Wilde, și a sfârșit cum a sfârșit el, desigur nu se află în condiții prielnice pentru a ne da o concepție sănătoasă și justă asupra vieții și asupra manifestării ei în artă, și chiar când e prins în chingile de fier ale durerii și ale înjosirii, e firesc să auzim la el note false...

Dar strigătul lui de amară căință, în „De

Profundis“, și protestul lui sângeros, în „The Ballad of Reading Gaol“, — îi dau dreptul la recunoștința noastră, și numele lui va rămâne în galeria marilor poeți, și marilor victime ale vieții...

Și pentru aceasta să-i fie iertat chiar, dacă încă mult timp vom fi condamnați să cetim, din nou și nou repetate, pe paginile chloroticelor reviste și în foiletoanele pretențioase ale ziarelor, — aforismele sale, dinainte de marea lui încercare prin durere și rușine...

C. Stere.

- vele.
45. Ioan Slavici. — Educația Rațională.
46. Ioan Slavici. — Educația Fizică.
47. Leon Tolstol. — Amintiri dela Sevastopol. Vol. I.
48. Leon Tolstol. — Amintiri dela Sevastopol. Vol. II.
49. Sextil Pușcariu. — Cinci ani de mișcare literară.
50. Dr. I. Duscian. — Tuberculoza.
51. André Theuriet. — Mă-nunchiul de rugioare.
52. Miriam Harry. — Nuvele arabe.
53. C. Flammarion. — Eruptia vulcanului Krakatoa.
54. Adalbert de Chamisso. — Minunata poveste a lui Petre Schiemil.
55. Nicolas Gogol. — Poveste.
56. Douglas Jerrold. — Muștrările Doamnei Caudel.
57. I. Slavici. — Educațiunea Morală.
58. Ernest Renan. — Pagini alese.
59. J. M. Guyau. — Pentru părinți și copii.
60. H. Macpherson (Jun). — Astronomie populară.
61. Ivan Turghenief. — Asia.
62. Honoré de Balzac. — Albert Savarus.
63. Virgil Caracivan. — Dem-nița Ilea.
64. D'Annunzio, Zuccoli, Gjetti. — Nuvele.
65. André Theuriet. — Pră-văta la doi copii.
66. ... omenii.
67. Ivan Turghenief. — Înțâia iubire.
68. E. de Amicis. — Din împărăția iubirei.
69. André Theuriet. — Amintiri și Nuvele.
70. H. Taine. — Despre natura operei de artă.
71. Henry Murger. — Balade.
72. Artur Gorovei. — Datinele noastre la nuntă.
73. Liviu Marian. — Suflete stinghere.
74. Maxim Gorchi. — Conevalow.
75. Xavier de Maistre. — Siberiana.
76. I. Boteni. — In zile de vacanță.
- 77-78. Ivan Turghenief. — Apele primăverii.
79. N. Cehov. — Nuvele.
80. Prof. Dr. Petrini-Galatz. — Tratamentul general al Sifilisului.
- 81-82. E. de Amicis. — Constantinopolul.
83. H. de Balzac. — Colonelul Chabert.
84. C. Flammarion. — Cataclismul din Martinica.
85. Voltaire. — Micromegas.
86. I. Slavici. — Românii din Ardeal.
87. J.M. Guyau. — Spre mai bine
88. H. Zschokke. — Ionatan Freck.
89. A. Dumas-Fils. — Diana de Lya.
90. H. Taine. — Despre producerea operei de artă.

le-

- 81-82. Silvio Pellico. — Ani
de temniță. Vol. I și II.
83. Xavier de Maistre. — Călă-
torie împrejurul odăii mele.
- 84-85. Clara Tschudi. — Ti-
neretea Mariei Antoaneta.
Vol. I și II.
86. I. Boteni. — Drumuri.
87. Sacher Masoch. — Buni
și răi.
88. Sacher Masoch. — Credi-
terii.
89. Chateaubriand. —
Atala.
100. Dr. Th. Mironescu. —
Cura de slăbit și de îngrășat.
- 101-102. C. Flammarion. —
Urania. Vol. I și II.
103. Oscar Wilde. — Pescarul
și sufletul său.
104. I. Ciocărlan. — Inimă de
mamă.
105. Emilie Teiller. — Succes-
ul în viață.
106. Al. Dumas-Tatăl. — Mai-
strul Adam Calabrezul.
- 107-108. Edmont About. —
Grecia de ieri. Vol. I și II.
109. H. Sienkiewitz. — Doamna
Elzen.
- 110-111. Charles Lane Poer.
— Sistemul solar. Vol. I și II.
112. Goethe. — Herminie și
Dorothea.
113. Ivan Turgheniev. — Faust.
114. Tit Liviu. — Legende Eroice.
115. Theodor Simons. — Pa-
gini Romane.
116. H. de Balzac. — Amoral
mascot.
117. M. Langan. — La Grue.
118. Edgar Poe. — Povestiri
Extraordinare.
119. Voltaire. — Prințesa din
Babilon.
120. Carl Ewald. — Icoana și
viața plantelor și animalelor.
121. V. Vereșaghin. — Amintiri
din Războiul dela 1877.
122. Pietari Păivărinte. — Nu-
vele finlandeze.
123. Ouida. — O frunză în
vijelie.
124. Leon Tolstoi. — Povestiri
populare.
125. Al. Dumas-Fiul. — Un
pachet de scrisori.
- 126-127. — L. Tolstoi. — Ca-
zaci.
128. C. Mendes. — Romanul
roșu.
129. M. Gorki. — Suflete de
nădăduite.
130. N. Vaschide. — Sormuri
și visele.
- 131-132. Tit-Liviu. — Război-
ul Romanilor cu Hercul.
133. E. Constant. — Pribegii.
134. George Ohnet. — Jale și
bucurie.
135. Saltikov-Scedrin. — Pe-
vești.
136. Al. Cazaban. — Romanul
137. H. B. Stowe. — Coliba
lui Moș-Toms.
138. Al. Dumas-Tatăl. — Cel
doi studenți.
139. Voltaire. — Povestiri.
140. Carl Ewald. — Icoana din
viața plantelor și animalelor.

**CERETI CATALOGUL CARTILOR LITERARE SI STIINTIFICE
CARTEA ROMÂNIAȘĂ. CARE SE DĂ GRATUIT.**